

**ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ**

**ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ 2013
ΚΑΙ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ 2014**

**ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
ΑΛΛΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ**

Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

Στην πυραμίδα της διοικητικής ιεραρχίας του ΚΟΕ είναι το *Συμβούλιο* και το *Ακαδημαϊκό Συμβούλιο*. Το *Συμβούλιο* απαρτίζεται από εκπροσώπους του Πανεπιστημίου, της Κυβέρνησης και των ιδιωτικών οργανισμών που στηρίζουν οικονομικά το ΚΟΕ και προτείνει θέματα για έρευνα. Το *Ακαδημαϊκό Συμβούλιο* απαρτίζεται από τους υπεύθυνους των ερευνητικών προγραμμάτων και μεριμνά για τη διεξαγωγή της έρευνας.

Χορηγοί ΚΟΕ (κατά αλφαβητική σειρά)

Γραφείο Προγραμματισμού

Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τμήμα Οικονομικών Πανεπιστημίου Κύπρου

Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Υπουργείο Οικονομικών

Οι απόψεις που εκφράζονται στα δημοσιεύματα του ΚΟΕ είναι των συγγραφέων μόνο και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαστικά το ΚΟΕ και τους χορηγούς του.

Επιμέλεια: Σοφία Ν. Ανδρέου

Ευχαριστίες

Θερμές ευχαριστίες οφείλω στον Πρόεδρο, κ. Μιχάλη Καμμά και στα μέλη του Συμβουλίου του ΚΟΕ για τη συνεργασία και στήριξη που μου παρέχουν στη διεκπεραίωση του έργου του ΚΟΕ.

Επίσης, ένας μεγάλος αριθμός προσώπων και οργανισμών βοήθησαν στη διεκπεραίωση της έρευνας του ΚΟΕ στη διάρκεια του 2013. Η κα Ρένα Γεωργίου, ο κος Χρήστος Διομήδους, ο κος Κώστας Σταυράκης, η κα Ελένη Ιωάννου (Υπηρεσίες Κοινωνικών Ασφαλίσεων), η κα Ολυμπία Μιχαήλ (Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας), η κα Νάσια Ηλιάδου (Υπηρεσία Χορηγιών και Επιδομάτων), η κα Κούλια Ονησιφόρου (Στατιστική Υπηρεσία), η κα Λένια Ορφανίδου και κος Γεώργιος Γεωργίου (Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού) παρείχαν πληροφορίες και στατιστικά στοιχεία για διάφορες έρευνες του ΚΟΕ.

Τέλος, εκφράζω θερμές ευχαριστίες στο διοικητικό και ερευνητικό προσωπικό του ΚΟΕ και του Πανεπιστημίου Κύπρου, ιδιαίτερα στους συναδέλφους μου ακαδημαϊκούς, που με διάφορους τρόπους συνέβαλαν στην εκπόνηση του έργου που περιγράφεται σε αυτή την Έκθεση.

Όλοι οι πιο πάνω συνέβαλαν σημαντικά στη βελτίωση της έρευνας στο ΚΟΕ, όμως δεν έχουν καμιά ευθύνη για λάθη και παραλείψεις. Αυτή η ευθύνη είναι αποκλειστικά δική μου.

Καθηγητής Πάνος Πασιαρδής

Διευθυντής

06-02-2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ 2013.....	1
1.1 Εισαγωγή - Περίληψη.....	1
1.2 Διοικητικές δραστηριότητες.....	2
Στελέχωση.....	2
Χρηματοδότηση.....	2
Διάχυση αποτελεσμάτων έρευνας.....	4
Συμμετοχή σε εργαστήρια/συναντήσεις/ομάδες εργασίας.....	7
Κοινωνική προσφορά.....	7
1.3 Ερευνητικές Δραστηριότητες.....	8
ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ.....	8
ΤΟΜΕΑΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ.....	11
ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	14
ΤΟΜΕΑΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ.....	17
ΑΛΛΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	21
2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ 2014.....	24
ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ.....	24
Το φορολογικό χάσμα άμεσης φορολογίας στην Κύπρο.....	24
Πρόσβαση στη δημόσια εκπαίδευση και ανισότητα.....	25
Οι συμπληρωμές στα δημόσια συστήματα υγείας: Η περίπτωση της Κύπρου.....	27
ΤΟΜΕΑΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ.....	29
Αναδιανεμητικές επιπτώσεις του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος.....	29
Αναδιανεμητικές επιπτώσεις μέτρων του κρατικού προϋπολογισμού.....	30
Δείκτης τιμών ακινήτων και προσδιοριστικοί παράγοντες τιμών ακινήτων.....	31
ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	33
Παραγωγικότητα στους τομείς κοινής ωφέλειας και η επίδραση από ιδιωτικοποιήσεις.....	33
Πολυμερείς συγκρίσεις παραγωγικότητας ανάμεσα σε χώρες της Ευρώπης.....	34
ΤΟΜΕΑΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ.....	36
Προβλέψεις των συνιστωσών ζήτησης του ΑΕΠ.....	36

Μακροοικονομικές προβλέψεις για την Κυπριακή οικονομία: ανασκόπηση και μελλοντικές κατευθύνσεις.....	37
Κατασκευή δυναμικού συστήματος για τους τομείς της Κυπριακής οικονομίας.....	39
Πρόβλεψη χρησιμοποιώντας ένα μοντέλο DSGE της Κυπριακής οικονομίας.....	40
ΤΟΜΕΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	42
Απασχόληση στην Ευρώπη.....	42
ΑΛΛΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	45
Σύγκριση τιμών στην Κύπρο σε σχέση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.....	45
Τα αίτια της οικονομικής κρίσης στην Κύπρο.....	46
Μακροχρόνιος ενεργειακός σχεδιασμός στην Κύπρο σε συνθήκες οικονομικής ύφεσης: Διείσδυση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και εξοικονόμηση ενέργειας.....	47
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	49
ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ 2013.....	49

1. ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ 2013

1.1 Εισαγωγή - Περίληψη

Στα θέματα που ερευνήθηκαν στο Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) το 2013 περιλαμβάνονται: η επίπτωση της δημοσιονομικής λιτότητας στο κοινωνικό κράτος της Κύπρου, η φορολογική μεταρρύθμιση του Κυπριακού τομέα οδικών μεταφορών, η μελέτη των αναδιανεμητικών συνεπειών της Κυπριακής κρίσης, η επανεξέταση της ευημερίας των παιδιών και ο ρόλος της κοινωνικής πολιτικής στην Κύπρο, η μελέτη της παραγωγικότητας στην Κύπρο καθώς και η μελέτη των επιπτώσεων στους παραγωγικούς τομείς της Κυπριακής οικονομίας από την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής πολιτικής για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή. Η έρευνα επικεντρώθηκε, επίσης, στην αξιολόγηση των στοιχείων από τις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας που διεξάγονται στην Κύπρο μεταξύ επιχειρήσεων, στην εκτίμηση των απωλειών προϊόντος/εισοδήματος λόγω της τραπεζικής κρίσης στην Κύπρο για την περίοδο 2012-2020, καθώς επίσης και στη διερεύνηση των επιπτώσεων της διάσωσης με ίδια μέσα σε μακροοικονομικούς δείκτες της Κυπριακής οικονομίας. Άλλα θέματα που εξετάστηκαν το 2013 ήταν η ανάλυση της σχέσης του μεγέθους δείγματος και της ποιότητας δεικτών οικονομικού κλίματος και η αγρο-οικονομική βελτιστοποίηση της χρήσης νερού στην Κυπριακή γεωργία.

Η διάχυση των αποτελεσμάτων της έρευνας του ΚΟΕ γίνεται με το περιοδικό *Cyprus Economic Policy Review* και τα ενημερωτικά δελτία *Οικονομική Έρευνα, Σχόλιο Οικονομικής Πολιτικής, Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας, Οικονομικές Προοπτικές και Ανάλυση Παραγωγικότητας*. Στη σειρά Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής/ Ανάλυσης παρουσιάζονται οι μεθοδολογίες καθώς και λεπτομερή αποτελέσματα αναλύσεων. Αποτελέσματα των ερευνών του ΚΟΕ παρουσιάζονται σε ημερίδες και συνέδρια.

Η έρευνα κατά τη διάρκεια του 2013 χρηματοδοτήθηκε από (α) χορηγίες που εξασφάλισε το ΚΟΕ ανταγωνιστικά από το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας και την Ευρωπαϊκή Ένωση, και (β) εισφορές από το Υπουργείο Οικονομικών, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Γραφείο Προγραμματισμού, την Κεντρική Τράπεζα και το Σύνδεσμο Τραπεζών Κύπρου.

Σε ό,τι αφορά στην οργάνωση, το ΚΟΕ εξακολουθεί να δίνει έμφαση στην ποιοτική έρευνα και την αναβάθμιση του προσωπικού με τη δημιουργία περισσότερων θέσεων ανώτερων ερευνητών (μεταδιδακτορικού επιπέδου). Παράλληλα,

συνεχίζεται η ενίσχυση της ακαδημαϊκής έρευνας και η διεθνής προβολή του ερευνητικού έργου του ΚΟΕ.

1.2 Διοικητικές δραστηριότητες

Στελέχωση

Το 2013 στο ΚΟΕ εργάστηκαν με πλήρη απασχόληση, εκτός του Διευθυντή, της Βοηθού Διευθύντριας και της Γραμματέας, πέντε Μεταπτυχιακοί Συνεργάτες Εργοδοτήθηκαν, επίσης, δύο Ειδικοί Επιστήμονες ως Συνεργάτες του ΚΟΕ.

Ακαδημαϊκοί Σύμβουλοι

Το ΚΟΕ απασχόλησε συνολικά έξι Ακαδημαϊκούς Συμβούλους (academic fellows), στην πλειοψηφία τους μέλη ΔΕΠ του Τμήματος Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Οι Καθ. Θεοφάνης Μαμουνέας, Καθ. Χριστόφορος Πισσαρίδης, Αν. Καθ. Έλενα Ανδρέου και Αν. Καθ. Άντρος Κούρτελλος μαζί με το Διευθυντή του ΚΟΕ, Καθ. Πάνο Πασιαρδή, αποτελούσαν το 2013 το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο, που σύμφωνα με τους κανονισμούς του Πανεπιστημίου έχει την αρμοδιότητα για τη διεξαγωγή της έρευνας στο ΚΟΕ.

Η απασχόληση των Ακαδημαϊκών Συμβούλων στο ΚΟΕ είναι εξαιρετικά χρήσιμη γιατί ενισχύει τη συνεργασία των ερευνητών του ΚΟΕ με έμπειρους ακαδημαϊκούς και αναβαθμίζει την ποιότητα της έρευνας. Επιπλέον, ενισχύει τη συνεργασία του ΚΟΕ με το Τμήμα Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου και με άλλα κέντρα οικονομικής έρευνας στην Κύπρο και το εξωτερικό.

Επίβλεψη έρευνας

Στη διάρκεια του 2013 ο Καθ. Π. Πασιαρδής επέβλεψε την έρευνα στους τομείς «Δημόσιων Οικονομικών και Φορολογίας», «Νοικοκυριών και Κοινωνικής Ευημερίας» και «Άλλα Ερευνητικά Προγράμματα» και ο Καθ. Θεοφάνης Μαμουνέας την έρευνα στον τομέα «Επιχειρήσεων και Παραγωγικότητας». Ο Καθ. Π. Πασιαρδής σε συνεργασία με τον Αν. Καθ. Άντρο Κούρτελλο επέβλεψε την έρευνα στον τομέα «Μακροοικονομικών Προβλέψεων και Ανάλυσης».

Χρηματοδότηση

Το 2013 το ΚΟΕ εξασφάλισε πόρους από τα ερευνητικά έργα που αναφέρονται στις επόμενες παραγράφους.

Ερευνητικά προγράμματα που έληξαν το 2013

Developing a Stochastic General Equilibrium Model for Cyprus. Χρηματοδότηση ύψους €119.703 από το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας για έρευνα διάρκειας 24 μηνών. Το πρόγραμμα ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2011 με συντονιστή από τον Καθ. Πάνο Πασιαρδή.

Συνεχιζόμενα ερευνητικά προγράμματα

Κοινό Εναρμονισμένο Πρόγραμμα Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρόγραμμα διάρκειας 4 χρόνων με χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση ύψους €128.550 ετησίως και συγχρηματοδότηση από το Υπουργείο Οικονομικών. Το πρόγραμμα διεξάγεται από κοινού με την εταιρεία RAI Consultants Ltd υπό την επίβλεψη του Διευθυντή του ΚΟΕ, Καθ. Πάνο Πασιαρδή.

EUROMOD-microsimulation tool for modelling the impact of policy measures. Χρηματοδότηση ύψους €30.000 από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την κατασκευή μοντέλου φοροπαροχών και προσφοράς εργασίας της Κυπριακής οικονομίας με στόχο την ένταξη της Κύπρου στο δίκτυο EUROMOD, που μελετά τις επιπτώσεις μέτρων πολιτικής στην κατανομή του εισοδήματος, φτώχεια, συμμετοχή στην αγορά εργασίας και απασχόληση. Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε το Μάρτιο του 2010 και συντονίζεται από το Διευθυντή του ΚΟΕ, Καθ. Πάνο Πασιαρδή.

Νέα Ερευνητικά Προγράμματα

Employment in Europe. Χρηματοδότηση ύψους €2.2 εκατομ. από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας (ERC) διάρκειας 5 χρόνων. Το πρόγραμμα ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2013 και συντονίζεται από τον Νομπελίστα Οικονομολόγο Χριστόφορο Πισσαρίδη.

Forecasting Cyprus GDP and its Demand Components. Χρηματοδότηση ύψους €106.800 από το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας για έρευνα διάρκειας 24 μηνών. Το πρόγραμμα ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 2013 και συντονίζεται από τον Αν. Καθ. Άντρο Κούρτελλο.

Εισφορές

Μέρος της χρηματοδότησης του ΚΟΕ το 2013 προήλθε από τις εισφορές των:

- Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης
- Κεντρικής Τράπεζας

- Συνδέσμου Τραπεζών Κύπρου
- Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
- Υπουργείου Οικονομικών

Επίσης, εισέφεραν σε είδος:

- το Τμήμα Οικονομικών, με την παραχώρηση του μισού χρόνου ενός Καθηγητή για να εκτελεί χρέη Διευθυντή του ΚΟΕ, και
- το Πανεπιστήμιο Κύπρου, με την παραχώρηση μιας γραμματέας, στέγασης και γραφειακού εξοπλισμού.

Διάχυση αποτελεσμάτων έρευνας

Περιοδικό Cyprus Economic Policy Review

Το αγγλόγλωσσο εξαμηνιαίο περιοδικό Cyprus Economic Policy Review (CyEPR), το οποίο εκδίδεται από το ΚΟΕ σε εξαμηνιαία βάση από το 2007, είναι ένα βασικό μέσο διάχυσης των αποτελεσμάτων της έρευνας που γίνεται στο ΚΟΕ, τόσο στην Κύπρο όσο και το εξωτερικό. Το CyEPR, επίσης, φιλοξενεί άρθρα από άτομα που δεν εργάζονται στο ΚΟΕ, όπως μέλη της Κυπριακής Εταιρείας Οικονομικών Μελετών (Cyprus Economic Society) και γενικότερα της ακαδημαϊκής και ευρύτερης επιστημονικής κοινότητας της Κύπρου και του εξωτερικού. Ενθαρρύνεται, επίσης, η δημοσίευση σχολίων και συζητήσεων σε θέματα επίκαιρου οικονομικού ενδιαφέροντος. Στόχος του CyEPR είναι η δημοσίευση υψηλής ποιότητας άρθρων που απευθύνονται σε φορείς σχεδιασμού οικονομικής πολιτικής, τεχνοκράτες, καθώς και επαγγελματίες και καλύπτουν θέματα τοπικού και διεθνούς ενδιαφέροντος.

Ενημερωτικό Δελτίο «Οικονομική Έρευνα»

Συνεχίστηκε η έκδοση ενημερωτικού δελτίου με τίτλο «Οικονομική Έρευνα», που κυκλοφορεί από το Φεβρουάριο του 2004. Το περιεχόμενό του βασίζεται, κυρίως, στην έρευνα που διεξάγει το ΚΟΕ. Συγκεκριμένα, παρουσιάζει συνοπτικά και σε απλή γλώσσα τα αποτελέσματα της έρευνας και παραπέμπει τους ενδιαφερόμενους στα σχετικά ΔΟΠ/ΔΟΑ και άρθρα στο περιοδικό Cyprus Economic Policy Review. Παράλληλα ενημερώνει τους ενδιαφερόμενους για εξελίξεις στο ΚΟΕ και το Τμήμα Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Η «Οικονομική Έρευνα» τοποθετείται στην ιστοσελίδα του Κέντρου και αποστέλλεται ηλεκτρονικά σε μεγάλο αριθμό παραληπτών στην Κύπρο, την

Ελλάδα και άλλες χώρες. Από το 2013 εκδίδεται σε εξαμηνιαία βάση τους μήνες Μάρτιο και Οκτώβριο.

Σχόλια Οικονομικής Πολιτικής

Το ΚΟΕ δημοσιεύει άρθρα στην έκδοσή του με τίτλο «Σχόλιο Οικονομικής Πολιτικής». Τα Σχόλια αυτά εκδίδονται σποραδικά και έχουν ως κύριο στόχο τη δημοσιοποίηση αποτελεσμάτων της έρευνας που διεξάγεται στο ΚΟΕ σε θέματα που βρίσκονται στην επικαιρότητα. Έχουν αποδειχθεί ένας ιδιαίτερα αποτελεσματικός τρόπος παρέμβασης του ΚΟΕ σε τρέχοντα ζητήματα της Κυπριακής οικονομίας.

Ενημερωτικό Δελτίο «Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας»

Από το Σεπτέμβριο του 2011 τα κύρια αποτελέσματα των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας (Business and Consumer Surveys) της Κύπρου παρουσιάζονται στη μηνιαία έκδοση «Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας». Στο δελτίο αναλύονται βραχυχρόνιες εξελίξεις στο επιχειρηματικό κλίμα (στις Υπηρεσίες, Λιανικό Εμπόριο, Κατασκευές και Μεταποίηση), καθώς και τάσεις στις προσδοκίες των νοικοκυριών για την οικονομική τους κατάσταση και της οικονομίας γενικότερα, όπως αποτυπώνονται στις μηνιαίες Έρευνες που διεξάγονται μεταξύ ανώτερων στελεχών επιχειρήσεων και καταναλωτών.

Ενημερωτικό Δελτίο «Οικονομικές Προοπτικές»

Από το Φεβρουάριο του 2012 στο ενημερωτικό δελτίο του ΚΟΕ «Οικονομικές Προοπτικές», που κυκλοφορεί σε τριμηνιαία βάση, παρουσιάζονται βραχυχρόνιες τριμηνιαίες προβλέψεις για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και τον πληθωρισμό στην Κυπριακή οικονομία. Οι προβλέψεις, που κατασκευάζονται βάσει σύγχρονων οικονομετρικών τεχνικών, αναλύονται στο δελτίο σε συνάρτηση με τις τρέχουσες τοπικές και διεθνείς οικονομικές εξελίξεις, τις προκλήσεις και τις μελλοντικές προοπτικές της Κυπριακής οικονομίας.

Ενημερωτικό Δελτίο «Ανάλυση Παραγωγικότητας»

Από το Σεπτέμβριο του 2013 στο ενημερωτικό δελτίο του ΚΟΕ «Ανάλυση Παραγωγικότητας» (Productivity Analysis), παρουσιάζονται δείκτες μέτρησης της παραγωγικότητας (εργασίας και ολικής παραγωγικότητας) για την Κυπριακή οικονομία συνολικά αλλά και για επιμέρους τομείς. Το νέο αυτό δελτίο δημοσιεύεται σε συστηματική βάση σύμφωνα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων. Επιπλέον, γίνονται διάφορες συγκρίσεις όπως: της ολικής παραγωγικότητας με την παραγωγικότητα εργασίας, μεταξύ χρονικών περιόδων,

μεταξύ τομέων της οικονομίας αλλά και με παρόμοιους δείκτες άλλων χωρών, και διατυπώνονται προτάσεις πολιτικής για βελτίωση της παραγωγικότητας.

Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής/Ανάλυσης

Η σειρά «Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής/Ανάλυσης» (ΔΟΠ/ΔΟΑ) εξακολούθησε και το 2013 να αποτελεί βασικό τρόπο αναλυτικής δημοσιοποίησης του έργου του ΚΟΕ. Τα ΔΟΠ/ΔΟΑ εκδίδονται σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές για να διασφαλίζεται ένα ικανοποιητικό επίπεδο παρουσίασης και περιεχομένου. Είναι διατεθειμένα στην ιστοσελίδα του ΚΟΕ. Αναλυτικός κατάλογος των δοκιμίων παρατίθεται στο Παράρτημα.

Ιστοσελίδα

Περιέχει πληροφορίες για την έρευνα που διεξάγεται στο ΚΟΕ, τις δημοσιεύσεις, το προσωπικό, εκδηλώσεις, καθώς και νέα ή ανακοινώσεις του Κέντρου. Το περιεχόμενο της ιστοσελίδας του ΚΟΕ υπόκειται σε συνεχή ενημέρωση (<http://www.ucy.ac.cy/erc/el/>).

Άρθρα στα ΜΜΕ

Κατά το 2013 έγινε εκτενής αναφορά από Κυπριακές εφημερίδες και ιστοσελίδες σε κείμενα που δημοσίευσε το ΚΟΕ ως άρθρα στα ενημερωτικά δελτία του.

Παρουσιάσεις

Εκτός από τα εσωτερικά σεμινάρια που διεξάγονται κατά καιρούς στο ΚΟΕ, κατά το 2013 μέλη του προσωπικού του Κέντρου συμμετείχαν σε εξωτερικές παρουσιάσεις σε συνεργασία με οργανισμούς που έχουν συναφή ενδιαφέροντα με το θέμα του εκάστοτε σεμιναρίου/συνεδρίου:

- Παρουσίαση στο σεμινάριο “Γυναίκα και Κρίση” που διοργανώθηκε από το Γραφείο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Κύπρο και το Κυπριακό Λόμπυ Γυναικών, 3 Απριλίου 2013, Λευκωσία.
- Παρουσίαση με τίτλο “The Labour Market Behavior of Public Assistance Recipients in Cyprus”, 4 Ιουλίου 2013, Υπουργείο Οικονομικών, Λευκωσία.
- Παρουσίαση με τίτλο “Social Transfers and Income Distribution in Cyprus”, 4 Ιουλίου 2013, Υπουργείο Οικονομικών, Λευκωσία.
- Παρουσίαση με τίτλο «Τα Οικονομικά της Τουρκικής Εισβολής και Κατοχής», 28 Σεπτεμβρίου 2013, Πέμπτο Ετήσιο Συμπόσιο Δήμου Κερύνειας, Ελληνική Τράπεζα, Λευκωσία.

- Παρουσίαση με τίτλο “Socially sustainable reforms: macroeconomic policy and social protection?”, σε συνέδριο του International Labour Organisation, 14-15 Νοεμβρίου 2013, Λευκωσία.
- Παρουσίαση με τίτλο “Residential House Price Index for Cyprus”, 19 Δεκεμβρίου 2013, Υπουργείο Οικονομικών, Λευκωσία.

Συμμετοχή σε εργαστήρια/συναντήσεις/ομάδες εργασίας

- Συμμετοχή στο 2^ο Επιστημονικό Συνέδριο με τίτλο «Πέντε Χρόνια Ευρώ στην Κύπρο» του Κέντρου Μελετών Τάσσοσ Παπαδόπουλος, 17-18 Μαΐου 2013, Λευκωσία.
- Συμμετοχή στο Ετήσιο Εργαστήριο Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας που οργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 14-15 Νοεμβρίου 2013, Βρυξέλλες.
- Συμμετοχή στην 3η Ετήσια Σύνοδο της Ευρωπαϊκής Πλατφόρμας ενάντια στη Φτώχεια και τον Κοινωνικό Αποκλεισμό, 25-27 Νοεμβρίου 2013, Βρυξέλλες.

Επίσης, το ΚΟΕ οργάνωσε 2 Ημερίδες με τίτλους «*Το Κόστος της Εκπαίδευσης στην Κύπρο και η Αποτίμησή της από τα Νοικοκυριά*» και «*Developing A Stochastic General Equilibrium Model For Cyprus*», που πραγματοποιήθηκαν στις 16 Ιανουαρίου και 7 Μαρτίου αντίστοιχα, 2013 στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Κοινωνική προσφορά

Το ΚΟΕ διαθέτει μέρος του χρόνου απασχόλησης του προσωπικού του για την εξυπηρέτηση αναγκών που συνδέονται με τη διαμόρφωση κατάλληλης οικονομικής πολιτικής στην Κύπρο. Συγκεκριμένα:

- Κύπριοι και ξένοι πανεπιστημιακοί και φοιτητές που ερευνούν θέματα της Κυπριακής οικονομίας προσεγγίζουν συχνά το ΚΟΕ για πληροφορίες, στοιχεία και μελέτες για την Κυπριακή οικονομία.
- Δημοσιογράφοι, βουλευτές, κυβερνητικοί λειτουργοί και εκπρόσωποι οργανωμένων συνόλων επικοινωνούν με τα μέλη του ακαδημαϊκού συμβουλίου και το προσωπικό του ΚΟΕ και ενημερώνονται για πορίσματα ερευνών του.
- Μέλη του προσωπικού του ΚΟΕ παρέχουν στοιχεία σε φοιτητές του Τμήματος Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου που διεξάγουν μελέτες για την Κυπριακή οικονομία.

- Μέλη του προσωπικού του ΚΟΕ συναντήθηκαν με μέλη της Τρόικας στα πλαίσια της αξιολόγησης του Προγράμματος της Κύπρου με σκοπό την συζήτηση των μακροοικονομικών εξελίξεων και προβλέψεων.

1.3 Ερευνητικές Δραστηριότητες

Οι ερευνητικές δραστηριότητες του ΚΟΕ κατανέμονται σε τέσσερις βασικούς τομείς: Δημόσιων Οικονομικών και Φορολογίας, Νοικοκυριών και Κοινωνικής Ευημερίας, Επιχειρήσεων και Παραγωγικότητας και Μακροοικονομικών Προβλέψεων και Ανάλυσης. Από τον Ιούνιο του 2013 δημιουργήθηκε ο τομέας Απασχόλησης λόγω της ένταξης του προγράμματος “*Employment in Europe*” στο ΚΟΕ με συντονιστή τον Νομπελίστα Χριστόφορο Πισσαρίδη.

Πιο κάτω παρατίθενται περιληπτικά οι δραστηριότητες του κάθε τομέα έρευνας στη διάρκεια του 2013, καθώς και οι δραστηριότητες διαφόρων ερευνητικών προγραμμάτων τα οποία δεν εντάσσονται σε κάποιο από τους πιο πάνω τομείς.

ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Επιβλέπων: Καθ. Πάνος Πασιαρδής

Η έρευνα στον Τομέα Δημόσιων Οικονομικών και Φορολογίας επικεντρώθηκε στη διερεύνηση της επίπτωσης της δημοσιονομικής λιτότητας στο κοινωνικό κράτος της Κύπρου καθώς και στη μελέτη της φορολογικής μεταρρύθμισης του Κυπριακού τομέα οδικών μεταφορών.

Κοινωνικό κράτος και λιτότητα

Το αντικείμενο της μελέτης είναι η επίπτωση της δημοσιονομικής λιτότητας στο κοινωνικό κράτος της Κύπρου. Στη μελέτη γίνεται μια σύντομη περιγραφή των κυριότερων χαρακτηριστικών της οικονομικής κρίσης, της πολιτικής κατάστασης, καθώς και του ευρύτερου μακροοικονομικού περιβάλλοντος. Ανάμεσα σε άλλα, αναλύεται η πολιτική δυναμική της αναπροσαρμογής του κοινωνικού κράτους. Αυτό συνθέτει το εννοιολογικό υπόβαθρο της εμπειρικής ανάλυσης που ακολουθήθηκε. Ο πυρήνας δε της ανάλυσης είναι η μέτρηση των επιπτώσεων της κρίσης στην κοινωνική πολιτική αλλά και η αποτελεσματικότητα της κοινωνικής πολιτικής στην αντιμετώπιση των κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης. Έμφαση δόθηκε κυρίως στη θέση των ατόμων που ήδη βιώνουν την φτώχεια ή/και τον κοινωνικό αποκλεισμό ή βρίσκονταν σε υψηλό κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού.

Η ποσοτική ανάλυση εστιάζεται στις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις υπαρχόντων κοινωνικών παροχών (π.χ. φοιτητική χορηγία, επίδομα τέκνου), καθώς και στην εισαγωγή νέων παροχών (π.χ. επίδομα μονογονιού). Μεταρρυθμίσεις που αφορούσαν τη φορολογία, τις συντάξεις και τους μισθούς ενσωματώθηκαν στην ανάλυση καθώς επηρεάζουν την κατανομή του εισοδήματος και ως εκ τούτου τη συνολική επίπτωση της κοινωνικής πολιτικής.

Η ποσοτική ανάλυση βασίζεται στη χρήση τεχνικών μικρο-προσομοίωσης. Χρησιμοποιήθηκε το μοντέλο φόρο-παροχών EUROMOD, του οποίου η Κυπριακή έκδοση έχει αναπτυχθεί από το ΚΟΕ σε συνεργασία με το Institute for Social & Economic Research (ISER) του Πανεπιστημίου του Essex. Το EUROMOD προσομοιώνει τις επιπτώσεις φόρων και παροχών στην κατανομή του εισοδήματος τόσο σε εθνικό όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Το μοντέλο έχει δοκιμαστεί επιτυχώς σε πληθώρα ακαδημαϊκών εφαρμογών και, πρόσφατα, αναλύσεων της αναδιανεμητικής επίπτωσης της δημοσιονομικής λιτότητας.

Τα αποτελέσματα της μελέτης οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι υπό εξέταση πολιτικές που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια της δημοσιονομικής συγκρότησης την περίοδο 2011-2012 προκαλούν σε πρώτο στάδιο μια προοδευτική επίδραση πάνω στην κατανομή του εισοδήματος. Αυτό συμβαίνει επειδή τα άτομα που επιβαρύνονται αναλογικά περισσότερο ανήκουν κυρίως στις μεσαίες ή ανώτερες εισοδηματικές τάξεις. Παρ' όλα αυτά δεν θα πρέπει να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι οι φτωχότεροι δεν επιβαρύνονται. Οι πολιτικές λιτότητας επιδρούν αρνητικά στην αγορά προϊόντος και συνεπώς στην αγορά εργασίας. Ταυτόχρονα όλα τα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι ορισμένες ομάδες του πληθυσμού αντιμετωπίζουν υψηλότερο κίνδυνο ανεργίας από άλλες. Τέλος, η μελέτη αναδεικνύει την ανάγκη για νέες εκτιμήσεις αναφορικά με τα μέτρα που πάρθηκαν ή πρόκειται να παρθούν την περίοδο 2013-2014 έτσι ώστε να είναι δυνατή μια εποπτική εικόνα των ευρύτερων συνεπειών της κρίσης στην κατανομή του εισοδήματος.

Τα αποτελέσματα της έρευνας κυκλοφόρησαν στο άρθρο:

Koutsampelas, C. and A. Polycarpou (2013), 'Austerity and the Income Distribution: the Case of Cyprus', Euromod Working paper Series, No. EM 4/13.

Φορολογική μεταρρύθμιση του Κυπριακού τομέα οδικών μεταφορών

Ο τομέας των οδικών μεταφορών συνεισφέρει σημαντικό μέρος των κυβερνητικών εσόδων σε πολλές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου. Τα περισσότερα έσοδα προέρχονται από φόρους κατανάλωσης στα οχήματα, φόρους καυσίμων και τέλη κυκλοφορίας. Πρόσφατα προέκυψε η ανάγκη εκσυγχρονισμού

του φορολογικού συστήματος ούτως ώστε να προσφέρει μια σταθερή ροή εσόδων και να συμμορφώνεται με τις αρχές περιβαλλοντολογικής φορολογίας που εφαρμόζονται στην Ευρώπη και αλλού. Η παρούσα μελέτη παρουσιάζει τη θεωρητική αιτιολόγηση της φορολόγησης των οδικών μεταφορών και καταγράφει τα μειονεκτήματα του υπάρχοντος συστήματος. Προτείνονται μεταρρυθμίσεις που σκοπεύουν στην επίτευξη του διττού στόχου της σταθερότητας των κρατικών εσόδων και της μείωσης της περιβαλλοντικής μόλυνσης με τις ελάχιστες δυνατές στρεβλώσεις στην αγορά.

Η οικονομική λογική προτείνει ότι πρέπει να φορολογούνται δραστηριότητες που προκαλούν αρνητικές εξωτερικές επιπτώσεις. Στην περίπτωση των οχημάτων αντικείμενο της φορολογίας πρέπει να είναι η χρήση του οχήματος, και όχι η αγορά του. Ο υψηλός φόρος κατανάλωσης οχημάτων αποτελεί την κύρια αδυναμία του υπάρχοντος συστήματος στην Κύπρο. Μεσοπρόθεσμα ο φόρος αυτός θα πρέπει να καταργηθεί, ενώ μακροπρόθεσμα θα πρέπει να εφαρμοστεί φόρος συμφόρησης, η οποία είναι η πλέον σημαντική αρνητική παρενέργεια από τη χρήση οχημάτων. Βραχυπρόθεσμα, πλήρης κατάργηση του φόρου κατανάλωσης θα οδηγήσει σε μεγάλη απώλεια εσόδων για αυτό και κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό την παρούσα χρονική στιγμή. Επομένως η εισήγηση που δίνεται είναι η μερική κατάργηση του φόρου κατανάλωσης και ως αντιστάθμισμα η ταυτόχρονη αύξηση στους ανελαστικούς φόρους όπως τα τέλη κυκλοφορίας και οι φόροι κατανάλωσης καυσίμων. Δεδομένου ότι οι φόροι κατανάλωσης καυσίμων έχουν πρόσφατα αυξηθεί σημαντικά στην Κύπρο, θα ήταν προτιμότερο να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην αύξηση των τελών κυκλοφορίας.

Τα αποτελέσματα της έρευνας κυκλοφόρησαν στο άρθρο:

Adamou A. and S. Clerides "Tax Reform in the Cypriot Road Transport Sector", Cyprus Economic Policy Review 7:1, 87-114, 2013.

ΤΟΜΕΑΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

Επιβλέπων: Καθ. Πάνος Πασιαρδής

Στη διάρκεια του 2013 η έρευνα στον Τομέα Νοικοκυριών και Κοινωνικής Ευημερίας εστιάστηκε στην εκτίμηση των επιπτώσεων της Κυπριακής οικονομικής κρίσης στην ανισότητα και την φτώχεια, καθώς επίσης και στην επανεξέταση του ζητήματος της παιδικής φτώχειας και των προσδιοριστικών παραγόντων της με στόχο να δοθεί έμφαση στις προτάσεις πολιτικής.

Οι αναδιανεμητικές συνέπειες της Κυπριακής κρίσης

Η κατανομή του εισοδήματος στην Κύπρο έχει επηρεαστεί σημαντικά από την οικονομική κρίση και τα μέτρα λιτότητας που εφαρμόζονται. Σε αυτή τη μελέτη γίνεται μια πρώτη προσπάθεια για εκτίμηση των επικείμενων αναδιανεμητικών μεταβολών από την οικονομική κρίση. Συγκεκριμένα, στη μελέτη αναλύεται η επίδραση που έχει η οικονομική κρίση στην εισοδηματική ανισότητα μεταξύ των ατόμων και στο ποσοστό και ένταση της φτώχειας. Επίσης, μελετούμε πως κατανέμεται το βάρος της κρίσης και των μέτρων λιτότητας στις διάφορες ομάδες του πληθυσμού.

Η ποσοτική ανάλυση έγινε χρησιμοποιώντας στοιχεία από την Έρευνα Οικογενειακού Προϋπολογισμού του 2009 και το μοντέλο μικρο-προσομοίωσης που αναπτύχθηκε στο ΚΟΕ. Συγκεκριμένα έχουμε προσομοιώσει την επίδραση που έχουν τα μέτρα λιτότητας στο ύψος των επιδομάτων κοινωνικής πολιτικής, στους μισθούς, στους φόρους, και στις ασφαλιστικές εισφορές. Η ανάλυση αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας για τη μελέτη των επιπτώσεων της κρίσης που λαμβάνει υπόψη όχι μόνο την επίδραση των μέτρων στα εισοδήματα αλλά και την επίπτωση της αύξησης της ανεργίας στην κατανομή του εισοδήματος. Εστιάζουμε σε πολιτικές που υλοποιήθηκαν κατά την περίοδο 2009-2012, αλλά επεκτείνουμε τις εκτιμήσεις και για το 2013 και το 2014 λαμβάνοντας υπόψη και μέτρα που έχουν ανακοινωθεί στο πλαίσιο του Μνημονίου.

Η μελέτη δείχνει ότι η κατανομή του εισοδήματος είναι στο επίκεντρο φυγόκεντρων δυνάμεων: από τη μια πλευρά οι πολιτικές λιτότητας έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να επιβαρύνουν αναλογικά περισσότερο τα μεσαία και τα ανώτερα εισοδηματικά στρώματα, από την άλλη πλευρά όμως οι ευάλωτες στη φτώχεια κοινωνικές ομάδες είναι πιο επιρρεπείς στην απώλεια εισοδήματος από εργασία.

Όσον αφορά τα ευρύτερα συμπεράσματα πολιτικής, η μελέτη υπογραμμίζει ότι η μετάβαση από καθολικές ή οιονεί-καθολικές παροχές σε στοχευόμενες είναι σχεδόν αναπόφευκτη. Συνεπώς θα πρέπει να εξασφαλιστούν οι συνθήκες εκείνες που ελαχιστοποιούν τα μειονεκτήματα της στόχευσης των παροχών. Επίσης, οι αρμόδιοι φορείς υπεύθυνοι για την έξοδο της Κύπρου από την οικονομική κρίση και το μνημόνιο θα πρέπει να βρουν τη χρυσή τομή μεταξύ ικανοποίησης των όρων του Μνημονίου, αύξησης της ανταγωνιστικότητας της χώρας και διασφάλισης του κοινωνικού ιστού. Ο στόχος αυτός δυσχεραίνεται από το αβέβαιο οικονομικό περιβάλλον που επικρατεί στην Κύπρο και στις χώρες της ΕΕ. Τέλος, ζητήματα διαγενεακής αναδιανομής αλλά και διαφορών μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα θα πρέπει να τεθούν επί τάπητος.

Τα αποτελέσματα της έρευνας κυκλοφόρησαν στο άρθρο:

Koutsampelas, C. and A. Polycarpou, "The Distributional Consequences of the Cypriot Crisis" Cyprus Economic Policy Review 7:1, 47-61, 2013.

Ευημερία των παιδιών και ο ρόλος της κοινωνικής πολιτικής

Η Κύπρος παρουσιάζει μια αξιοζήλευτη επίδοση στην καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας. Κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας η φτώχεια των παιδιών κυμάνθηκε στα επίπεδα του 12% με 13%, αισθητά χαμηλότερα από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο που ξεπέρασε το 20% το 2010. Τόσο χαμηλά επίπεδα σχετικής φτώχειας συναντώνται μονάχα στις Σκανδιναβικές χώρες που έχουν όμως ιδιαίτερα εξελιγμένα κοινωνικά συστήματα. Παρ' όλα αυτά το 2010 η παιδική φτώχεια παρουσίασε μια μικρή αύξηση και έφθασε στο 13,6%. Είναι πιθανόν να παρουσιάσει περαιτέρω αυξητικές τάσεις. Οι λόγοι μπορεί να είναι η δυσμενής κατάσταση της αγοράς εργασίας που μειώνει τις επαγγελματικές ευκαιρίες πολλών γονιών, καθώς και οι περικοπές επιδομάτων που μειώνουν το οικογενειακό εισόδημα. Επιπλέον, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τη σταδιακή αλλαγή των οικογενειακών μοντέλων (αύξηση των διαζυγίων, ανύπαντρες μητέρες) που ενδέχεται να επηρεάσει τόσο την ευημερία των παιδιών όσο και τη σχέση μεταξύ εργασίας και οικογένειας. Η συνεπίδραση όλων αυτών των παραγόντων ενδεχομένως να οδηγήσει σε αύξηση της παιδικής φτώχειας τα επόμενα χρόνια.

Υπό το φως αυτών των εξελίξεων, υπήρξε απαραίτητη η επανεξέταση του ζητήματος της παιδικής φτώχειας και των προσδιοριστικών παραγόντων της, με κύριο στόχο να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις προτάσεις πολιτικής. Η μελέτη αυτή ασχολήθηκε με: α) την πιθανότητα μετάβασης από καθολικά (ή οιονεί καθολικά) επιδόματα σε στοχευμένα, β) το ενδεχόμενο μείγμα μεταξύ χρηματικών μεταβιβάσεων (π.χ. επίδομα τέκνου) και

παροχών σε είδος (π.χ. παιδική φροντίδα), γ) την οικονομική κατάσταση των μονογονεϊκών οικογενειών, καθώς και τις κατάλληλες πολιτικές για τη βελτίωση της ευημερίας τους και τέλος δ) την ανάδυση νέων οικογενειακών αναγκών και το βαθμό στον οποίο απαιτείται κρατική παρέμβαση για την ικανοποίησή τους.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της μελέτης η παιδική φτώχεια ενδέχεται να αυξήθηκε από 13,1% το 2009 σε 13,9% το 2013. Η μεταβολή αυτή κινείται σε επίπεδα ανάλογα των μεταβολών της φτώχειας του συνολικού πληθυσμού και συνεχίζει να κατατάσσει την Κύπρο στις χώρες με χαμηλά ποσοστά παιδικής φτώχειας. Όμως, η παιδική φτώχεια σε μεγάλο βαθμό εξαρτάται από τη συμμετοχή των γονιών στην αγορά εργασίας. Συνεπώς η τρέχουσα, καλπάζουσα ανεργία μπορεί να αλλάξει τα δεδομένα. Η παιδική φτώχεια διαφέρει ανά ηλικιακή ομάδα, ενώ οι μονογονιοί συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν τον υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας παρά την εισαγωγή νέων πολιτικών για την αντιμετώπισή της (επίδομα μονογονιού). Υψηλό κίνδυνο αντιμετωπίζουν, επίσης, οι οικογένειες με παιδιά ηλικίας 12-17 ετών καθώς και οι μεγάλες οικογένειες. Σημειώνουμε όμως ότι οι εκτιμήσεις της παιδικής φτώχειας είναι ευαίσθητες σε σχέση με την επιλογή των κλιμάκων ισοδυναμίας γεγονός που θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο σχεδιασμό των πολιτικών. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι κοινωνικές παροχές (οικογενειακά επιδόματα) συντελούν ουσιαστικά στην αναχαίτιση της παιδικής φτώχειας και ως εκ τούτου περαιτέρω περικοπή τους θα πρέπει να αποφευχθεί. Ταυτόχρονα η κυβέρνηση θα πρέπει να δώσει έμφαση στην πρόσβαση και παροχή ποιοτικών υπηρεσιών που παίζουν σημαντικό ρόλο στην ευημερία των παιδιών καθώς και στις εργασιακές ευκαιρίες ευάλωτων ομάδων όπως οι μονογονιοί.

Τα αποτελέσματα της έρευνας θα κυκλοφορήσουν στο Δοκίμιο:

Koutsampelas, C. (2013), "Child Poverty, Family Policies and the Effect of Crisis", Economic Policy Paper No. 10-13, Economics Research Centre, University of Cyprus, forthcoming.

ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Επιβλέπων: Καθ. Θεοφάνης Μαμουνέας

Στη διάρκεια του 2013 η έρευνα στον Τομέα των Επιχειρήσεων και Παραγωγικότητας εστιάστηκε, στη μελέτη της παραγωγικότητας στην Κύπρο καθώς και στη μελέτη των επιπτώσεων στους παραγωγικούς τομείς της Κυπριακής οικονομίας από την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής πολιτικής για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή.

Επιπλέον, βασική δραστηριότητα του Τομέα είναι η κατασκευή δεικτών μέτρησης της παραγωγικότητας (εργασίας και ολικής παραγωγικότητας) για την Κυπριακή οικονομία συνολικά αλλά και για επιμέρους τομείς που δημοσιεύονται σε συστηματική βάση σύμφωνα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων.

Η παραγωγικότητα στην Κύπρο

Η τρέχουσα οικονομική κρίση έχει αναδείξει τη σημασία της αύξησης της παραγωγικότητας για να βελτιώσει η οικονομία την ανταγωνιστικότητά και τις προοπτικές ανάπτυξής της. Η μελέτη αυτή ανέλυσε την πορεία της παραγωγικότητας της Κυπριακής οικονομίας με τη χρήση εναλλακτικών δεικτών και τη συνέκρινε με την πορεία των χωρών της Ευρωζώνης. Πρώτα εστίασε στις επιδόσεις της Κυπριακής οικονομίας στο σύνολό της, ενώ στη συνέχεια μελέτησε ξεχωριστά τους διάφορους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιώντας το σύστημα ταξινόμησης NACE2 διέκρινε μεταξύ οκτώ βασικών τομέων. Η περίοδος υπό μελέτη είναι από το 1995 έως το 2011 για τους συνολικούς δείκτες και από το 2002 έως το 2010 για την ανάλυση των επιμέρους τομέων.

Πρώτα υπολογίστηκε η συνολική παραγωγικότητα, γνωστή και ως «TFP» χρησιμοποιώντας τη μεθοδολογία growth accounting. Στη συνέχεια, χρησιμοποιήθηκαν τα αποτελέσματα αυτά, υπολογίζοντας την παραγωγικότητα της εργασίας καθώς επίσης και το μοναδιαίο κόστος εργασίας. Οι τρεις αυτοί δείκτες είναι συσχετιζόμενοι καθώς ο ένας υπολογίζεται με τη βοήθεια του άλλου. Αποτελούν όμως διαφορετικά εργαλεία δίνοντάς μας έτσι τη δυνατότητα να διεξαγάγουμε συμπεράσματα αναφορικά με εναλλακτικές πτυχές της οικονομίας. Η συνολική παραγωγικότητα αντανακλά οτιδήποτε επηρεάζει τα επίπεδα παραγωγής εκτός από τις ίδιες τις εισροές, δηλαδή την εργασία και το κεφάλαιο. Η παραγωγικότητα εργασίας αντανακλά την αξία των επιπρόσθετων αγαθών και

υπηρεσιών που παράγονται ανά εργατοώρα. Τέλος, το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας μετρά το κόστος εργασίας το οποίο απαιτείται για την παραγωγή μια μονάδας προϊόντος. Υπό την έννοια αυτή, ο δείκτης αυτός αποτυπώνει την ανταγωνιστικότητα μιας χώρας ή ενός τομέα ως προς την εργασία.

Παρά την αύξηση της παραγωγικότητας εργασίας στην Κύπρο 1,7% κατά μέσο όρο, την περίοδο 2002-2007 και 0,9% την περίοδο 2008-2010, τα αποτελέσματά δείχνουν ότι το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος κατά τη διάρκεια της περιόδου 2002-2010 ήταν υψηλότερο συγκριτικά με άλλες χώρες της Ευρωζώνης, με αποτέλεσμα η Κύπρος να γίνεται λιγότερο ανταγωνιστική σε σχέση με τους εμπορικούς εταίρους της. Αναφορικά με τους επιμέρους τομείς της οικονομίας, η 'Μεταποίηση', τα 'Ξενοδοχεία & Εστιατόρια', ο 'Ηλεκτρισμός, Υγραέριο & Νερό' και η 'Εκπαίδευση' αποτελούν τους τομείς οι οποίοι συγκριτικά με την Ευρωζώνη βρίσκονται σε χαμηλότερο ανταγωνιστικό επίπεδο, ενώ στην αντίθετη όχθη οι τομείς 'Κατασκευές', 'Μεταφορές', 'Χρηματοοικονομικά & Ασφάλιση' και 'Υγεία' είναι τομείς όπου το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αυξήθηκε λιγότερο σε σύγκριση με άλλες χώρες της ευρωζώνης, το οποίο συνιστά πως οι εν λόγω τομείς γίνονται περισσότερο ανταγωνιστικοί σε σύγκριση με τη ζώνη του Ευρώ.

Τα αποτελέσματα της έρευνας κυκλοφόρησαν στο άρθρο:

Karagiannakis C., E. Ketteni and Th. Mamuneas, "Productivity in Cyprus", Cyprus Economic Policy Review 7:2, 81-112, 2013.

Επιπτώσεις στους παραγωγικούς τομείς της Κυπριακής οικονομίας από την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής πολιτικής για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή

Η νομοθεσία για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή, που υιοθετήθηκε το 2009 από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αναμένεται να έχει επιπτώσεις στην Κυπριακή οικονομία επειδή θα οδηγήσει σε αύξηση των λιανικών τιμών σε ορισμένα ενεργειακά προϊόντα και σε πιθανή επακόλουθη αύξηση των τιμών και σε άλλα αγαθά και υπηρεσίες. Για τη διερεύνηση των επιπτώσεων αυτών, αναπτύχθηκε ένα θεωρητικό μοντέλο παραγωγής της Κυπριακής οικονομίας και εκτιμήθηκε οικονομικά με βάση δεδομένα που συλλέχτηκαν από επίσημες στατιστικές πηγές για τον σκοπό αυτό. Στη συνέχεια, προσομοιώθηκαν δύο συγκεκριμένα σενάρια μεταβολής των τιμών της ενέργειας μέχρι το 2020. Η ανάλυσή μας οδηγεί στα εξής συμπεράσματα:

- Εξαιτίας της αύξησης των ενεργειακών τιμών (προπαντός στον ηλεκτρισμό και δευτερευόντως στα καύσιμα κίνησης), και παίρνοντας υπόψη τον περιορισμό στην κατανάλωση ενέργειας και τις αλλαγές στη ζήτηση άλλων συντελεστών παραγωγής ανά παραγωγικό τομέα, κατά το έτος 2020 το συνολικό κόστος παραγωγής της οικονομίας αναμένεται να αυξηθεί κατά 23 εκ. Ευρώ (σε τιμές του 2010).
- Μολονότι το κόστος αυτό σε απόλυτα μεγέθη δεν είναι ασήμαντο, η αύξηση του *μοναδιαίου* κόστους παραγωγής προβλέπεται να είναι χαμηλή (κάτω από 3 Ευρωσέντς), με συνέπεια οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας να είναι πολύ μικρές. Επίσης, δεν αναμένεται να επηρεασθούν αισθητά οι επενδύσεις και η απασχόληση στην ευρύτερη οικονομία.
- Το ανωτέρω κόστος είναι συγκρίσιμο με (και συχνά χαμηλότερο από) το κόστος που προκαλείται στην Κυπριακή οικονομία από τη διακύμανση των διεθνών τιμών της ενέργειας για λόγους ανεξάρτητους της όποιας ενεργειακής και περιβαλλοντικής πολιτικής.

Τα αποτελέσματα της μελέτης βρίσκονται στο Δοκίμιο:

Ketteni E., Th. Mamuneas and Th. Zachariadis "The effect of EU Energy and Climate Policies on the Production Sectors of the Economy of Cyprus – Final Results" Economic Policy Paper No. 01-13, Economics Research Centre, University of Cyprus, February 2013

Επιβλέποντες: Καθ. Πάνος Πασιαρδής και Αν. Καθ. Άντρο Κούρτελλο

Η έρευνα στον Τομέα Μακροοικονομικών Προβλέψεων και Ανάλυσης το 2013 επικεντρώθηκε στην αξιολόγηση των στοιχείων από τις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας που διεξάγονται στην Κύπρο μεταξύ επιχειρήσεων, στην εκτίμηση των απωλειών προϊόντος/εισοδήματος (output loss) λόγω της τραπεζικής κρίσης στην Κύπρο, καθώς επίσης και στη μελέτη των επιπτώσεων της διάσωσης με ίδια μέσα (bail-in) σε μακροοικονομικούς δείκτες της Κυπριακής Οικονομίας.

Επιπλέον, βασική δραστηριότητα του Τομέα είναι η κατασκευή και ανάλυση των προβλέψεων για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και τον πληθωρισμό στην Κύπρο, που δημοσιεύονται σε τριμηνιαία βάση στο δελτίο «Οικονομικές Προοπτικές», καθώς και η ανάλυση των στοιχείων από τις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας, τα αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύονται μηνιαίως στο δελτίο «Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας». Παράλληλα, ο τομέας ασχολείται με την ανάπτυξη εργαλείων/μοντέλων για σκοπούς μακροοικονομικής ανάλυσης της Κυπριακής οικονομίας, καθώς και τη βελτίωση των υφιστάμενων τεχνικών.

Αξιολόγηση των στοιχείων ερευνών οικονομικής συγκυρίας επιχειρήσεων

Στόχος του Δοκιμίου είναι η αξιολόγηση των στοιχείων από τις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας που διεξάγονται στην Κύπρο μεταξύ επιχειρήσεων. Η αξιολόγηση βασίζεται σε συνολικά στοιχεία της οικονομίας και τομέων, καθώς και σε ατομικά στοιχεία επιχειρήσεων. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η συμπερίληψη δεικτών οικονομικού κλίματος ή μεταβλητών για τις προσδοκίες απασχόλησης στα μοντέλα πρόβλεψης δεν οδηγεί σε ακριβέστερες προβλέψεις για ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ ή της απασχόλησης από απλά μοντέλα. Παρά ταύτα, επιτυγχάνεται σημαντική βελτίωση στην ακρίβεια των προβλέψεων για το ρυθμό ανάπτυξης ένα τρίμηνο μπροστά στους τομείς των κατασκευών, μεταποίησης και υπηρεσιών. Η χρήση των σειρών για τις προσδοκίες απασχόληση στις κατασκευές και μεταποίηση οδηγεί, επίσης, σε βελτιωμένη ικανότητα πρόβλεψης των μοντέλων για το ρυθμό μεταβολής της απασχόλησης στους αντίστοιχους τομείς σε σχέση με απλά μοντέλα για ορίζοντα ενός τριμήνου. Επιπλέον, μοντέλα με πληροφορίες από τις Έρευνες για υποκατηγορίες του τομέα των υπηρεσιών (μη χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, λιανικό εμπόριο, τουρισμός) υπερτερούν έναντι απλών μοντέλων για ορίζοντα ενός τριμήνου.

Η ανάλυση της πιθανότητας ορθής πρόβλεψης σε επίπεδο επιχείρησης δείχνει ότι δεν προκύπτει κάποια συστηματική σχέση με το μέγεθος της επιχείρησης.

Εξαίρεση αποτελεί ο τομέας των υπηρεσιών όπου μεγαλύτερες επιχειρήσεις σχετίζονται με υψηλότερη πιθανότητα ορθής πρόβλεψης της ζήτησής τους αλλά το αντίθετο ισχύει στην περίπτωση των προβλέψεων για την απασχόληση. Απαντήσεις που συλλέγονται μέσω τηλεομοιοτύπου ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σχετίζονται με υψηλότερη πιθανότητα ορθής πρόβλεψης από αυτές που συλλέγονται τηλεφωνικώς. Συνεπώς η χρήση τέτοιων μεθόδων διεξαγωγής των ερευνών θα πρέπει να ενθαρρύνεται αφού δίνουν περισσότερο χρόνο στους συμμετέχοντες να σκεφτούν τις απαντήσεις τους.

Γενικά η παρούσα ανάλυση έδειξε ότι οι Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας Επιχειρήσεων περιέχουν χρήσιμες πληροφορίες για τις μεταβολές στην οικονομική δραστηριότητα και απασχόληση στους τομείς των κατασκευών, μεταποίησης και υπηρεσιών, καθώς και σε υποκατηγορίες των υπηρεσιών. Η συμπερίληψη πληροφοριών από τις Έρευνες για σκοπούς βραχυπρόθεσμης πρόβλεψης βελτιώνει σημαντικά την ακρίβεια των προβλέψεων σε επίπεδο τομέων της οικονομίας. Οι προβλέψεις αυτές μπορούν να παρέχουν αρκετά νωρίς ενδείξεις για την πορεία των τομέων της οικονομίας καθώς και για τους τομείς που θα συνεισφέρουν σε μελλοντική ανάπτυξη. Ως εκ τούτου, τέτοιες προβλέψεις μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμο εργαλείο (α) για φορείς χάραξης πολιτικής στην εισαγωγή νέων πολιτικών και ρυθμιστικών πλαισίων σε συγκεκριμένους τομείς και (β) για ιδιώτες για σκοπούς διευκόλυνσης επενδυτικών αποφάσεων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας βρίσκονται στο Δοκίμιο:

Andreou A., N. Pashourtidou and Ch. Papamichael "An Evaluation of Business Survey Data for Cyprus", Economic Analysis Paper No. 05-13, Economics Research Centre, University of Cyprus, September 20

Απώλεια προϊόντος από την τραπεζική κρίση στην Κύπρο

Η μελέτη παρέχει εκτιμήσεις για τις απώλειες προϊόντος/εισοδήματος (output loss) κατά την περίοδο 2012-2020, λόγω της τραπεζικής κρίσης στην Κύπρο. Στις περισσότερες μελέτες οι επιδράσεις των τραπεζικών κρίσεων υπολογίζονται εκ των υστέρων με τη χρήση τελικών δημοσιευμένων στοιχείων. Αντίθετα, η κρίση στην Κύπρο είναι ακόμη σε εξέλιξη και η περίοδος για την οποία η οικονομία θα παράγει κάτω από το δυνητικό προϊόν της είναι άγνωστη. Έτσι η ανάλυση διεξάγεται εκτιμώντας τη διαφορά του πραγματοποιηθέντος από το δυνητικό προϊόν (output gap) και χρησιμοποιώντας προβλέψεις για τη μελλοντική εξέλιξη του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ). Επιπρόσθετα, δίνονται

εναλλακτικές εκτιμήσεις για την απώλεια προϊόντος για να ληφθεί υπόψη η αβεβαιότητα σχετικά με το βάθος και τη διάρκεια της ύφεσης.

Σε όρους επιπέδου προϊόντος, οι απώλειες για την περίοδο 2012-2014 κυμαίνονται από -8,4 € δις με -5,3 € δις (μεταξύ -56% και -35% του ΑΕΠ του 2011), και για την περίοδο 2012-2020 οι απώλειες εκτιμούνται σε -35,3 € δις με -16,7 € δις (-233% με -110% του ΑΕΠ του 2011). Σε όρους ποσοστιαίων μονάδων του ρυθμού ανάπτυξης (που υπολογίζονται ως οι συσσωρευμένες αποκλίσεις του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ από το ρυθμό μεταβολής του δυνητικού προϊόντος) οι απώλειες για την περίοδο 2012-2014 υπολογίζονται μεταξύ -29,3 και -20,4 ποσοστιαίες μονάδες. Για την περίοδο 2012-2020 οι απώλειες σε όρους ρυθμού ανάπτυξης υπολογίζονται σε -35,0 με -20 ποσοστιαίες μονάδες.

Τα αποτελέσματα της μελέτης βασίζονται στις υποθέσεις και εκτιμήσεις για την εξέλιξη του πραγματικού και δυνητικού ΑΕΠ στην Κύπρο τα επόμενα χρόνια. Παρά ταύτα οι απώλειες προϊόντος στην περίπτωση της κρίσης στην Κύπρο είναι συγκρίσιμες με αυτές που υπολογίστηκαν από άλλες μελέτες για τραπεζικές κρίσεις σε άλλες χώρες όπως για παράδειγμα στις Σκανδιναβικές χώρες τη δεκαετία του 1990.

Οι τραπεζικές κρίσεις είναι πολύ δύσκολο να προβλεφθούν αλλά δεδομένου ότι συνδέονται με μεγάλες απώλειες προϊόντος για τις οικονομίες, διάφοροι δείκτες που παρέχουν ενδείξεις για επερχόμενη κρίση πρέπει να παρακολουθούνται συστηματικά από τους φορείς χάραξης οικονομικής πολιτικής. Τέτοιοι δείκτες είναι η εγχώρια πιστωτική επέκταση, οι τιμές ακινήτων και χρηματιστηριακών τίτλων και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Τα αποτελέσματα της έρευνας κυκλοφόρησαν στο άρθρο:

Pashardes P. and N. Pashourtidou. "Output Loss from the Banking crisis in Cyprus", Cyprus Economic Policy Review 7:2, 3-24, 2013.

Επιπτώσεις της διάσωσης με ίδια μέσα (bail-in) σε μακροοικονομικούς δείκτες: Η περίπτωση της Κύπρου

Τα πρωτοφανή μέτρα που πάρθηκαν στα πλαίσια διαχείρισης της Κυπριακής τραπεζικής κρίσης προκάλεσαν σημαντικούς κινδύνους απωλειών στην οικονομία και τις προοπτικές της. Η μελέτη ποσοτικοποιεί τις επιπτώσεις από τη συρρίκνωση των καταθέσεων, όπως προέκυψε από τις πολιτικές που συμφωνήθηκαν, χρησιμοποιώντας ένα Factor Augmented VAR μοντέλο.

Βρίσκουμε ενδείξεις σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων στο προϊόν και στην ανεργία, καθώς και στην οικονομική εμπιστοσύνη, οι οποίες φαίνεται να διαρκούν αρκετά τρίμηνα.

Συγκεκριμένα, η απομείωση («κούρεμα») των καταθέσεων οδηγεί σε άμεση συρρίκνωση του πραγματικού ΑΕΠ και αυξάνει αμέσως την ανεργία. Η πτώση στο ΑΕΠ διαρκεί μέχρι και έξι τρίμηνα μετά το σοκ στις καταθέσεις, με το ΑΕΠ να μειώνεται αθροιστικά κατά 8%. Το ποσοστό ανεργίας συνεχίζει να αυξάνεται μέχρι και δύο χρόνια μετά το σοκ και η ανεργία εκτιμάται να είναι ψηλότερη μέχρι και 6 ποσοστιαίες μονάδες.

Η συμπερίληψη στο μοντέλο εγχώριων κοινών παραγόντων (που συνοψίζουν ένα μεγάλο αριθμό προπορευόμενων εγχώριων μακροοικονομικών σειρών) επιτρέπει την εκτίμηση των επιπτώσεων της απομείωσης των καταθέσεων σε μεταβλητές όπως ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος και κατ' επέκταση η οικονομική εμπιστοσύνη, οι αφίξεις τουριστών και οι εισαγωγές και εξαγωγές προϊόντων. Ο δείκτης Οικονομικής Συγκυρίας μειώνεται κατά 6 μονάδες το πρώτο τρίμηνο και συνεχίζει να κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα τα επόμενα χρόνια. Βρίσκουμε, επίσης, ενδείξεις αύξησης των τουριστικών αφίξεων πιθανόν ως αποτέλεσμα της μείωσης του εγχώριου επιπέδου τιμών που οδηγεί σε βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Κύπρου ως τουριστικού προορισμού. Ως συνέπεια του σοκ στις καταθέσεις, τόσο οι εισαγωγές όσο και οι εξαγωγές προϊόντων μειώνονται μεσοπρόθεσμα, με την πτώση στις εισαγωγές να είναι σημαντικά μεγαλύτερη. Τα αποτελέσματα σχετικά με την πορεία των τουριστικών αφίξεων, εισαγωγών και εξαγωγών δείχνουν ότι η επίδοση των καθαρών εξαγωγών (net exports) θα μπορούσε σε κάποιο βαθμό να συγκρατήσει τη συρρίκνωση του ΑΕΠ.

Τα αποτελέσματα της έρευνας βρίσκονται στο Δοκίμιο:

Pashourtidou N. and Ch. Savva "Effects of Bail-in on Macroeconomic Indicators: the Case of Cyprus", Economic Analysis Paper No. 09-13, Economics Research Centre, University of Cyprus, December 2013.

Μέγεθος δείγματος και ποιότητα δεικτών οικονομικού κλίματος

Στα πλαίσια της συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη διεξαγωγή των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας (ΕΟΣ), το ΚΟΕ διενήργησε μελέτη αναφορικά με την επίδραση του μεγέθους του δείγματος σε διάφορα μεγέθη που μετρούν την ποιότητα των τελικών στοιχείων των Ερευνών, και συγκεκριμένα την ποιότητα των δεικτών οικονομικής εμπιστοσύνης στις υπηρεσίες, λιανικό εμπόριο, κατασκευές, μεταποίηση και καταναλωτές καθώς και την ποιότητα του δείκτη οικονομικού κλίματος για το σύνολο της οικονομίας. Εξετάστηκε, επίσης, πώς επηρεάζεται η ποιότητα των δεικτών από άλλα χαρακτηριστικά των ΕΟΣ όπως το ποσοστό ανταπόκρισης, η κάλυψη του πληθυσμού από το δείγμα, το μέγεθος του πληθυσμού, ο τρόπος διεξαγωγής της έρευνας (διαδικτυακά, τηλεφωνικά, ταχυδρομικά κτλ) και η μέθοδος στάθμισης των αποτελεσμάτων κατά την κατασκευή των τελικών δεικτών. Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία για όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διεξάγουν ΕΟΣ σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η μελέτη που έγινε από το ΚΟΕ αποτελούσε μέρος μιας γενικότερης αξιολόγησης της ποιότητας των στοιχείων των Ερευνών με πρωτοβουλία και υπό την εποπτεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG-ECFIN).

Η ποιότητα των δεικτών που κατασκευάζονται από τα στοιχεία των ΕΟΣ αξιολογείται μέσω της ικανότητάς τους να συσχετίζονται με διάφορες μακροοικονομικές σειρές όπως το ΑΕΠ, ιδιωτική κατανάλωση, προστιθέμενη αξία (υπηρεσίες, λιανικό εμπόριο, κατασκευές, μεταποίηση) και δείκτες όγκου παραγωγής ή κύκλου εργασιών επιμέρους τομέων, και κατ' επέκταση να προβλέπουν την πορεία αυτών των σειρών. Συνεπώς στην ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν μεγέθη όπως ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης (π.χ. δείκτης οικονομικής συγκυρίας vs. ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ) και το σφάλμα της πρόβλεψης μοντέλων που προβλέπουν διάφορες μακροοικονομικές σειρές με τη χρήση δεικτών οικονομικού κλίματος. Επιπρόσθετα, η ποιότητα των δεικτών μετράται μέσω της μεταβλητότητάς τους (volatility) και ειδικότερα του αριθμού των μηνών που απαιτούνται ούτως ώστε αλλαγές στην πορεία των δεικτών να αποδίδονται σε μεταβολές στην τάση αντί σε βραχυπρόθεσμες διακυμάνσεις (noise).

Η ανάλυση περιλάμβανε περιγραφική στατιστική (διαγράμματα και δείκτες συσχέτισης) και εκτίμηση οικονομετρικών μοντέλων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το μέγεθος του δείγματος έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική σχέση με τη μεταβλητότητα των δεικτών, όπως προβλέπεται από τη στατιστική θεωρία. Έτσι η χρήση μεγαλύτερων δειγμάτων στις ΕΟΣ μειώνει τη μεταβλητότητα των δεικτών οικονομικού κλίματος, με αποτέλεσμα οι δείκτες να παρέχουν ορθές ενδείξεις πιο έγκαιρα. Αντίθετα, το μέγεθος του δείγματος δεν επηρεάζει το σφάλμα της πρόβλεψης στην περίπτωση των δεικτών από τις ΕΟΣ των υπηρεσιών και καταναλωτών. Μεγαλύτερα δείγματα στις ΕΟΣ των κατασκευών και της μεταποίησης τείνουν να αυξάνουν το σφάλμα της πρόβλεψης κάτι που μπορεί να ερμηνευθεί ως ένδειξη ότι οι δείκτες των συγκεκριμένων Ερευνών εμπεριέχουν μεροληψία που ενδεχομένως πηγάζει από τη δειγματοληψία ή/και τη μη συμμετοχή/ανταπόκριση (non-response). Γενικότερα, τα αποτελέσματα της ανάλυσης δείχνουν τις κατευθύνσεις και το βαθμό στον οποίο οι ΕΟΣ σε πανευρωπαϊκό επίπεδο χρήζουν βελτίωσης ούτως ώστε να παράγονται δείκτες οικονομικού κλίματος που να μπορούν να δίνουν αξιόπιστες ενδείξεις για την πορεία των μακροοικονομικών μεγεθών.

Andreou, A. and N. Pashourtidou, "Effects of Sample Size on Performance Indicators". Task force on Quality of Business and Consumer Survey data (European Commission DG-ECFIN): Thematic group 2 "Sample Size", Topic 1 "Empirical Analysis", October 2013.

Αγρο-οικονομική βελτιστοποίηση της χρήσης νερού στην Κυπριακή γεωργία

Η έλλειψη νερού αποτελεί χρόνιο πρόβλημα για την Κύπρο. Η αυξανόμενη ζήτηση νερού, σε συνδυασμό με τη σταδιακή μείωση της βροχοπτώσης λόγω κλιματικών αλλαγών, αναμένεται να επιτείνουν το πρόβλημα της λειψυδρίας. Δεδομένου ότι η παροχή ύδρευσης στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις αναμένεται να είναι απρόσκοπτη στο μέλλον λόγω της εγκατάστασης των νέων μονάδων αφαλάτωσης, η διαχείριση των υδάτινων πόρων εστιάζεται στη Γεωργία, που αποτελεί το μεγαλύτερο καταναλωτή νερού στην Κύπρο (60-70% της συνολικής ετήσιας ζήτησης), και όπου η έλλειψη νερού αποτελεί σημαντικό περιοριστικό παράγοντα ανάπτυξης του τομέα. Ταυτόχρονα, η άρδευση στην Κύπρο είναι συνυφασμένη με την υπεράντληση των υπόγειων υδροφορέων που υποβαθμίζει την ποιότητα νερού λόγω υφαλμύρωσης, ιδιαίτερα στις παράκτιες περιοχές.

Στην παρούσα μελέτη αναπτύχθηκε ένα πρωτότυπο μοντέλο βελτιστοποίησης που συνδυάζει αγρο-κλιματικά και οικονομικά δεδομένα. Στόχος του μοντέλου είναι η μεγιστοποίηση του καθαρού αγροτικού κέρδους, που απορρέει από τη βέλτιστη κατανομή των διαθέσιμων – υπό περιβαλλοντικούς περιορισμούς – υδάτινων πόρων σε εναλλακτικές χρήσεις γης. Το μοντέλο εξετάζει ένα βασικό και τρία εναλλακτικά σενάρια αναδιάρθρωσης καλλιεργειών κάτω από διαφορετικές καιρικές συνθήκες, που αντικατοπτρίζουν διαφορετικές διαθέσιμες ποσότητες νερού όπως και διαφορετικές υδατικές ανάγκες για τις καλλιέργειες, οι οποίες μπορούν να καλυφθούν είτε από τη βροχόπτωση είτε με άρδευση, ανάλογα με τη χρονιά και την καλλιέργεια. Επιπρόσθετα, συνδυάζονται πρόσφατα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας και του Ινστιτούτου Γεωργικών Ερευνών, ώστε να ληφθεί υπόψη το κόστος παραγωγής ανά καλλιέργεια και η διαθέσιμη γεωργική γη, καθώς και να διατηρείται η επάρκεια τροφίμων εγχώριας παραγωγής σε τουλάχιστον παρόμοια επίπεδα με τα προηγούμενα χρόνια.

Από την ανάλυσή προκύπτει ότι σε μέσες και ξηρές χρονιές, η αρδευσιμη γη θα πρέπει να μειώνεται κατά 9% και 27% αντίστοιχα σε σχέση με το βασικό σενάριο χρήσης γης, και να αυξάνεται κατά 8% μόνο σε χρονιές πολυομβρίας. Παράλληλα, η έκταση καλλιεργειών που εξαρτώνται εξ ολοκλήρου από βροχόπτωση (κυρίως δημητριακά και κτηνοτροφικά φυτά) θα πρέπει να αυξηθεί μεταξύ 23-25% σε σχέση με το βασικό σενάριο, κάτω από οποιοσδήποτε συνθήκες. Από τις πιο πάνω αναδιρθρώσεις προκύπτουν σημαντικές εξοικονομήσεις αρδευτικού νερού, αυξάνεται η αξιοποίηση της ωφέλιμης (παραγωγικής) βροχόπτωσης, ενώ αυξάνεται σημαντικά και το καθαρό αγροτικό κέρδος.

Τα αποτελέσματα της έρευνας βρίσκονται στο Δοκίμιο:

Zoumides Ch. And Th. Zachariadis, "Development and Application of an Agro-economic Model for Optimal Allocation of Water Resources for Agriculture in Cyprus", Economic Analysis Paper No. 06-13, Economics Research Centre, University of Cyprus, December 2013.

2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ 2014

ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Επιβλέπων: Καθ. Πάνος Πασιαρδής

Το φορολογικό χάσμα άμεσης φορολογίας στην Κύπρο

Σε αυτή τη μελέτη θα εξεταστεί το φορολογικό χάσμα που προκύπτει στην άμεση φορολογία εισοδημάτων στην Κύπρο. Το φορολογικό χάσμα είναι η διαφορά των δυνητικών φορολογικών εσόδων από τα πραγματικά φορολογικά έσοδα σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο δηλαδή είναι το ποσό των φορολογικών εσόδων που δεν εισπράττεται λόγω φοροδιαφυγής.

Τα πραγματικά φορολογικά έσοδα από την άμεση φορολογία, για κάθε χρονιά, δημοσιεύονται από το Τμήμα Εσωτερικών Προσόδων οπότε για τον ακριβή υπολογισμό του φορολογικού χάσματος της άμεσης φορολογίας ουσιαστικά χρειάζεται να υπολογίσουμε τα δυνητικά φορολογικά έσοδα. Για τον σκοπό αυτό θα χρησιμοποιήσουμε πληροφορίες για τα εισοδήματα των ατόμων από την Έρευνα Οικογενειακού Προϋπολογισμού (ΕΟΠ) και το μοντέλο προσομοίωσης φοροπαροχών του ΚΟΕ ώστε να υπολογίσουμε τη φορολογική υποχρέωση κάθε ατόμου και κατ' επέκταση τα δυνητικά φορολογικά έσοδα του κράτους από την άμεση φορολογία.

Παρόλο που στη συλλογή των στοιχείων της ΕΟΠ, οι συμμετέχοντες διαβεβαιώνονται ότι οι πληροφορίες που δίνουν είναι εμπιστευτικές και ανώνυμες και ότι δεν θα χρησιμοποιηθούν για φορολογικούς σκοπούς πιθανόν τα άτομα να μην δηλώνουν τα πραγματικά τους εισοδήματα. Για να διορθώσουμε την πιθανή υποδήλωση των εισοδημάτων στην ΕΟΠ θα χρησιμοποιήσουμε πληροφορίες για την καταναλωτική συμπεριφορά των νοικοκυριών. Συγκεκριμένα θα εκτιμηθεί ένα σύστημα εξισώσεων ζήτησης έξι αγαθών μέσω του οποίου θα υπολογιστεί ο βαθμός που υποδηλώνονται τα εισοδήματα από διάφορες πηγές π.χ. μισθωτές υπηρεσίες, αυτοεργοδότηση, ωφελήματα και κεφαλαιουχικά κέρδη. Στη συνέχεια, με βάση τις εκτιμήσεις για το βαθμό υποδήλωσης θα υπολογίσουμε τα πραγματικά εισοδήματα των ατόμων από τις διάφορες πηγές εισοδήματος.

Επιπρόσθετα, από τον υπολογισμό του φορολογικού χάσματος της άμεσης φορολογίας, συγκρίνοντας τα εισοδήματα που δηλώνονται στο ΤΕΠ με τα πραγματικά εισοδήματα των νοικοκυριών από διάφορες πηγές, μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα και για το βαθμό υποδήλωσης των εισοδημάτων

ανάλογα με την πηγή τους. Επίσης, χρησιμοποιώντας πληροφορίες για το επάγγελμα των ατόμων μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα για επαγγελματικές ομάδες που είναι περισσότερο πιθανόν να υποδηλώνονται τα εισοδήματά τους.

Σε περιόδους οικονομικής κρίσης, όπως αυτή που διανύουμε, είναι ιδιαίτερα σημαντική η μελέτη που βαθμού του φορολογικού χάσματος εφόσον η φοροδιαφυγή υπονομεύει την απόδοση του φορολογικού συστήματος μέσω της μείωσης των φορολογικών εσόδων, της οικονομικής αποδοτικότητας του φόρου και της ίσης αντιμετώπισης των ατόμων για φορολογικούς σκοπούς. Επίσης, μελέτες έχουν δείξει ότι το μέγεθος της φοροδιαφυγής εξαρτάται από τη δομή του φορολογικού συστήματος της χώρας (φορολογική βάση και συντελεστές), τις υπηρεσίες ελέγχου και επιβολής ποινών σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης και τη φορολογική ηθική των ατόμων. Για αυτό το λόγο είναι σημαντική η αξιόπιστη και λεπτομερής μέτρηση του φορολογικού χάσματος εφόσον τα αποτελέσματα μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμο εργαλείο για τη βελτίωση του φορολογικού συστήματος.

Πρόσβαση στη δημόσια εκπαίδευση και ανισότητα

Σύμφωνα με τη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου η εκπαίδευση συσχετίζεται με τις αποδοχές των εργαζομένων (το καλύτερα εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό απολαμβάνει υψηλότερους μισθούς και χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας) επηρεάζοντας με αυτόν τον τρόπο την κατανομή των μισθών και του οικογενειακού διαθέσιμου εισοδήματος. Υπό αυτό το πρίσμα, η εκπαίδευση δεν συνιστά μόνο μοχλό οικονομικής ανάπτυξης αλλά και εργαλείο άμβλυνσης των ανισοτήτων μέσω της έμφασης στην ποιότητα και την ποσότητα της εκπαίδευσης των χαμηλών εισοδηματικά στρωμάτων του πληθυσμού.

Για τους παραπάνω λόγους, δεν αποτελεί έκπληξη ότι τα περισσότερα σύγχρονα κράτη κατανέμουν έναν σημαντικό μέρος του δημόσιου προϋπολογισμού στη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα, ενδιαφέρονται για το πώς κατανέμονται οι δαπάνες αυτές στον πληθυσμό, ποιος επωφελείται περισσότερο και πώς η κατανομή αυτή μπορεί να γίνει δικαιότερη και αποτελεσματικότερη. Παρόλο που η Κύπρος συγκαταλέγεται ανάμεσα στα Ευρωπαϊκά κράτη με υψηλές κατά κεφαλήν δαπάνες για την εκπαίδευση, καμία μελέτη δεν έχει απαντήσει στα παραπάνω ερωτήματα.

Για αυτό το λόγο, ο σκοπός μας είναι η εκτίμηση των αναδιανεμητικών επιπτώσεων του συστήματος μεταβιβάσεων της Κυπριακής δημόσιας εκπαίδευσης χρησιμοποιώντας τα μικρο-δεδομένα της πιο πρόσφατης Έρευνας

Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ). Η εκτίμηση της επίπτωσης των δημόσιων δαπανών για την εκπαίδευση θα γίνει αρχικά με τη χρήση της στατικής ανάλυσης επιπτώσεων (benefit incidence analysis) σύμφωνα με την οποία η αξία της μεταβίβασης είναι ίση με το μέσο κόστος παροχής των εκπαιδευτικών υπηρεσιών της αντίστοιχης βαθμίδας (αγνοώντας για τους σκοπούς της ανάλυσης τις θετικές εξωτερικότητες που δημιουργεί η εκπαίδευση). Για τον σκοπό αυτό, θα συνδυάσουμε αναλυτικά στοιχεία δημόσιων δαπανών (ανά εκπαιδευτική βαθμίδα ή/και ανά γεωγραφική περιοχή) με τα στοιχεία της ΕΟΠ, η οποία παρέχει πληροφορίες για το επίπεδο εκπαίδευσης των μελών του νοικοκυριού, καθώς και για το αν φοιτούν σε κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της έρευνας. Είναι σημαντικό ότι η ΕΟΠ παρέχει πληροφόρηση για το αν ο μαθητής/μαθήτρια παρακολουθεί δημόσιο ή ιδιωτικό σχολείο. Αυτή η πληροφόρηση είναι απαραίτητη για τους σκοπούς της ανάλυσης καθώς επιτρέπει την ταυτοποίηση των άμεσα επωφελούμενων από τις δημόσιες μεταβιβάσεις. Η μεθοδολογία αυτή συναντάται πιο συχνά στη διεθνή βιβλιογραφία.

Παράλληλα, θα υιοθετηθεί μια εναλλακτική μέθοδος εκτίμησης της χρηματικής αξίας που θα βασίζεται στην εκτίμηση των παραμέτρων ενός συστήματος καταναλωτικής ζήτησης. Το μοντέλο στο οποίο θα βασιστεί η ανάλυση έχει ήδη αναπτυχθεί σε προηγούμενη μελέτη του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών η οποία είχε ως σκοπό την αποτίμηση του κόστους της εκπαίδευσης για τα νοικοκυριά. Βασίζεται σε ένα μοντέλο QUAIDS (Quadratic Almost Ideal Demand System) το οποίο είναι ολοκληρώσιμο και ικανοποιεί τις θεμελιώδεις αρχές της οικονομικής θεωρίας. Εφαρμόζουμε αυτήν την εναλλακτική και καινοτόμο μεθοδολογία στο παρόν πλαίσιο προκειμένου να προσδιορίσουμε τη διάσταση μεταξύ του κόστους των δημοσίων αγαθών και της προθυμίας των νοικοκυριών να πληρώσουν για τις αντίστοιχες υπηρεσίες και πώς αυτή η διάσταση επηρεάζει την ανισότητα.

Τα ευρήματα της ανάλυσης θα βοηθήσουν έτσι ώστε να προταθούν πολιτικές που θα έχουν ως σκοπό να βελτιώσουν την προοδευτική δράση της δημόσιας εκπαίδευσης στην κατανομή του εισοδήματος χωρίς ταυτόχρονα να παραβιάζουν την αρχή της δημοσιονομικής ουδετερότητας, η οποία επιβάλλεται από το πνεύμα των καιρών.

Οι συμπληρωμές στα δημόσια συστήματα υγείας: Η περίπτωση της Κύπρου

Ακαδημαϊκός Σύμβουλος: Αναπλ. Καθ. Μάμας Θεοδώρου

Σκοπός της συγκεκριμένης μελέτης είναι η καταγραφή και αξιολόγηση των επιπτώσεων από την επιβολή των συμπληρωμών (co-payments) στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας στην Κύπρο. Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα είναι: α. Σε ποιο βαθμό το μέτρο είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα; β. Ποιο είναι το ποσό των χρημάτων που τελικά απέφερε το μέτρο; γ. Ποιο ήταν το διοικητικό κόστος της οργάνωσης και συλλογής των συμπληρωμών από τις μονάδες υγείας; δ. Σε ποιο βαθμό περιορίστηκε η κατανάλωση υπηρεσιών υγείας, λόγω της επιβολής co-payments; ε. Ποια η άποψη των ασθενών σχετικά με το μέτρο; ζ. Ποιο είναι το ποσοστό των ανικανοποίητων αναγκών που αποδίδεται στην επιβολή των συμπληρωμών.

Συνήθως δύο είναι οι λόγοι που επικαλούνται όσοι υποστηρίζουν την εισαγωγή των συμπληρωμών στα δημόσια συστήματα υγείας. Πρωτίστως, να κάνουν τις υπηρεσίες υγείας πιο αποδοτικές, μέσω του περιορισμού της κατανάλωσης υπηρεσιών υγείας που θεωρούνται από τον ασθενή ως «χαμηλής διαγνωστικής ή θεραπευτικής αξίας» και δευτερευόντως να αποκτήσει το ίδιο το σύστημα κάποιους επιπλέον οικονομικούς πόρους. Τα τελευταία χρόνια οι συμπληρωμές αποτελούν ένα σύνθετο φαινόμενο σε αρκετά δημόσια συστήματα υγείας, όχι μόνο για τα φάρμακα, αλλά ακόμη και για επισκέψεις σε γιατρούς και νοσηλεία στα νοσοκομεία. Στην Κύπρο από 1^η Αυγούστου 2013 έχουν επιβληθεί, για πρώτη φορά σε αυτή την έκταση, στο πλαίσιο των μνημονιακών υποχρεώσεων της χώρας, συμπληρωμές για επισκέψεις στα επείγοντα περιστατικά, στα τακτικά εξωτερικά ιατρεία, στις συνταγές και στα παραπεμπτικά για εργαστηριακές και παρακλινικές εξετάσεις.

Θα αναλυθούν τα μηνιαία στοιχεία που συλλέγονται από τα νοσοκομεία και κέντρα υγείας και θα γίνει σύγκριση με τα αντίστοιχα μηνιαία στοιχεία προς την εφαρμογή του μέτρου των συμπληρωμών. Συμπληρωματικά, μέσα από ερωτηματολόγιο, που θα ετοιμαστεί ειδικά για τη μελέτη, θα αποτυπωθούν οι απόψεις και αντιδράσεις των ασθενών, σχετικά με το μέτρο, αλλά και οι ανάγκες υγείας που τελικά δεν ικανοποιούνται (unmet needs) και οφείλονται στην επιβολή συμπληρωμών.

Τα ευρήματα από τη συγκριτική αξιολόγηση των στοιχείων και από την ανάλυση των απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο αναμένεται να φωτίσουν σε κάποιο βαθμό το θέμα των συμπληρωμών στις υπηρεσίες υγείας, το οποίο θα γίνει για πρώτη

φορά στην Κύπρο. Εφόσον απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί, θα φανεί εάν το συγκεκριμένο μέτρο έκανε το σύστημα πιο αποτελεσματικό, περιορίζοντας τις επισκέψεις στις υπηρεσίες υγείας. Επιπλέον, μέσα από τη συσχέτιση των κοινωνικο-δημογραφικών χαρακτηριστικών των ασθενών με τις ανικανοποίητες ανάγκες είναι πιθανόν να τεκμηριώσει διεύρυνση των ανισοτήτων πρόσβασης μεταξύ διαφορετικών ομάδων του πληθυσμού, όπως π.χ. οι ηλικιωμένοι, οι χρονίως πάσχοντες και οι συνταξιούχοι. Επιπλέον, τα ευρήματα θα μπορούσαν να αποτελέσουν οδηγό για το ύψος των συμπληρωμών που πιθανόν να επιβληθούν μελλοντικά και σε άλλες υπηρεσίες υγείας ή σχεδιάζονται να επιβληθούν με την εφαρμογή του ΓεΣΥ, προσφέροντας υλικό στους σχεδιαστές της πολιτικής υγείας στο Υπουργείο και τον Οργανισμό Ασφάλισης Υγείας. Τέλος, τα ευρήματα θα συγκριθούν με εκείνα άλλων σχετικών ερευνών, αφού υπάρχει επ' αυτού πλούσια ευρωπαϊκή εμπειρία.

Πίνακας παραδοτέων Τομέα Δημόσιων Οικονομικών και Φορολογίας

Τίτλος	Είδος
Το φορολογικό χάσμα άμεσης φορολογίας στην Κύπρο	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής
Πρόσβαση στη δημόσια εκπαίδευση και ανισότητα	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής
Οι συμπληρωμές στα δημόσια συστήματα υγείας: Η περίπτωση της Κύπρου	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής

Επιβλέπων: Καθ. Πάνος Πασιαρδής

Αναδιανεμητικές επιπτώσεις του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος

Το αντικείμενο της μελέτης είναι η επίπτωση της εισαγωγής του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (Guaranteed Minimum Income, GMI) στην κατανομή των εισοδημάτων. Η μελέτη ξεκινά με μια σύντομη περιγραφή των κυρίων χαρακτηριστικών των προγραμμάτων GMI στην Ευρώπη. Έμφαση θα δοθεί στο ρόλο αυτών των προγραμμάτων σε περιόδους οικονομικής κρίσης, στην αποτελεσματικότητά τους στην αντιμετώπιση των κοινωνικών επιπτώσεων, στις δημοσιονομικές επιδράσεις καθώς και στο κοινωνικο-οικονομικό προφίλ των επωφελομένων. Ανάμεσα σε άλλα θέματα, θα πρέπει να διαλευκανθεί η δυναμική της αναπροσαρμογής του κοινωνικού κράτους στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής οικονομικής κρίσης. Η περιγραφή επιτυχημένων πρακτικών αλλά και σφαλμάτων στο σχεδιασμό του συστήματος σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες μπορεί να αποτελέσει μια μετάγγιση γνώσης και εμπειρίας για το Κυπριακό παράδειγμα.

Τα παραπάνω συνθέτουν το βιβλιογραφικό και εννοιολογικό υπόβαθρο της εμπειρικής ανάλυσης που ακολουθεί, της οποίας ο στόχος είναι η μέτρηση των αναδιανεμητικών επιπτώσεων του προγράμματος, ήτοι η μέτρηση της σχετικής ανισότητας και φτώχειας και πώς αυτή μεταβάλλεται. Επίσης, θα δοθεί έμφαση στην ανάλυση των επιπτώσεων σε συγκεκριμένες κοινωνικές και οικονομικές ομάδες. Η αποτελεσματικότητα του συστήματος θα αξιολογηθεί με κριτήριο εναλλακτικά σενάρια.

Η ποσοτική ανάλυση θα βασιστεί στη χρήση τεχνικών μικρο-προσομοίωσης. Θα χρησιμοποιηθεί η πιο πρόσφατη βάση δεδομένων της Έρευνας Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC) της οποίας τα στοιχεία θα τροποποιηθούν με τη χρήση των κατάλληλων στατιστικών τεχνικών έτσι ώστε να προσεγγίζουν την τρέχουσα περίοδο (έτος 2013) με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια. Η τροποποίηση αυτή δεν συναντάται συχνά στη σχετική βιβλιογραφία όμως στο υφιστάμενο πλαίσιο κρίνεται ως αναγκαία λόγω των ταχύτατων οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων που καθιστούν ως ετεροχρονισμένες ακόμα και σχετικά πρόσφατες συλλογές στοιχείων (πχ. η πιο πρόσφατη βάση δεδομένων της Έρευνας Συνθηκών Διαβίωσης αναφέρεται σε εισοδήματα του 2011).

Αντιθέτως, το μοντέλο προσομοίωσης θα υπολογίζει τις επιπτώσεις διαφόρων μέτρων που ελήφθησαν κατά την περίοδο 2011-2013 στα πλαίσια των

στρατηγικών δημοσιονομικής σταθερότητας καθώς και άλλες αλλαγές στις παραμέτρους του συστήματος κοινωνικής προστασίας. Η προσομοίωση λαμβάνει υπόψη τους όρους επιλεξιμότητας των κοινωνικών παροχών, τους κανόνες που διέπουν τη φορολογία εισοδήματος, τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, τις αποκοπές που επιβλήθηκαν στους μισθούς καθώς και μεταβολές στην απασχόληση και στην ανεργία που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια της περιόδου υπό εξέταση.

Τα αποτελέσματα της μελέτης θα χρησιμοποιηθούν για να εξαχθούν συμπεράσματα πολιτικής σχετικά με τις στρατηγικές προσαρμογής της κοινωνικής πολιτικής σε ένα περιβάλλον σημαντικών προκλήσεων και ανάδυσης νέων κοινωνικών αναγκών και πιθανόν να προταθούν βελτιώσεις/τροποποιήσεις του υφιστάμενου πλαισίου.

Αναδιανεμητικές επιπτώσεις μέτρων του κρατικού προϋπολογισμού

Το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται κάτω από τα όρια της φτώχειας στην Κύπρο κυμαίνεται διαχρονικά γύρω στο 15%, πολύ κοντά στο μέσο όρο της ΕΕ. Το ποσοστό των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού κυμαίνεται στα 23% με 24%, επίσης, κοντά στο μέσο όρο της ΕΕ (24.3% για την Ευρώπη των 27 το 2011). Εν τούτοις, οι εξελίξεις τόσο στην οικονομία όσο και στο κοινωνικό μέτωπο είναι ταχύτατες. Είναι πιθανόν τα επίπεδα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού να παρουσιάσουν αυξητικές τάσεις. Επίσης, ο αυξημένος κίνδυνος φτώχειας στα νοικοκυριά ενδέχεται να μην κατανέμεται με αναλογικό τρόπο αλλά να επιβαρύνει συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού περισσότερο από άλλες. Όντως, έως το 2011, τα ποσοστά φτώχειας ήταν εξαιρετικά υψηλά για τους ηλικιωμένους, ενώ η παιδική φτώχεια καθώς και η φτώχεια στις ηλικίες 18-65 σε σαφώς χαμηλότερα επίπεδα, αρκετές χρονιές και κάτω από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Όμως το προφίλ της φτώχειας μεταβάλλεται, αλλάζοντας τους συσχετισμούς αλλά και τη στοχοθεσία της κοινωνικής πολιτικής. Δύο βασικοί παράγοντες συνεπιδρούν. Από τη μια πλευρά η δυσμενής κατάσταση της αγοράς εργασίας μειώνει τις επαγγελματικές ευκαιρίες των νέων και γενικότερα των ατόμων που βρίσκονται σε παραγωγικές ηλικίες από την άλλη πλευρά, οι περικοπές επιδομάτων καθώς και άλλα δημοσιονομικά μέτρα μειώνουν το οικογενειακό εισόδημα και πιθανόν να έχουν μεγαλύτερη επίπτωση σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες έναντι άλλων. Ο σκοπός της μελέτης αυτής είναι να μελετήσει τη συνεπίδραση αυτών των παραγόντων στον προσδιορισμό της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αποδίδοντας όμως έμφαση στις επιμέρους επιπτώσεις

μέτρων του κρατικού προϋπολογισμού. Παράλληλα, τα συμπεράσματα της μελέτης θα χρησιμοποιηθούν για να αξιολογήσουν εναλλακτικές πολιτικές ή διορθώσεις/βελτιώσεις των υφιστάμενων μέτρων έχοντας ως γνώμονα τη μεγιστοποίηση της αναδιανεμητικής δικαιοσύνης υπό τον περιορισμό της δημοσιονομικής ισοδυναμίας (μέτρα που έχουν το ίδιο δημοσιονομικό κόστος).

Δείκτης τιμών ακινήτων και προσδιοριστικοί παράγοντες τιμών ακινήτων

Ως απώτερο αποτέλεσμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που διανύουμε, πολύς λόγος και αντίλογος εκτυλίσσεται την τρέχουσα περίοδο στην αγορά οικιστικών αλλά και εμπορικών ακινήτων. Ερωτήματα και πολιτικές που αφορούν στη μείωση των ενοικίων, στις επιπτώσεις των μη-εξυπηρετούμενων δανείων, στην αναδιαμόρφωση όρων προς τους δανειζόμενους καθώς και άλλα ερωτήματα που απορρέουν είτε άμεσα από την αγορά ακίνητης περιουσίας, είτε έμμεσα από συσχετιζόμενους κλάδους, αποδεικνύουν πως σήμερα περισσότερο από ποτέ υπάρχει επιτακτική ανάγκη για συστηματική παρακολούθηση των εξελίξεων στην αγορά ακινήτων και ενδελεχούς μελέτης της εν λόγω αγοράς.

Μέχρι στιγμής το ΚΟΕ έχει ασχοληθεί με την ανάπτυξη του οικονομετρικού μοντέλου αλλά και τη δημιουργία της βάσης δεδομένων για την παραγωγή ενός εύρωστου και αμερόληπτου δείκτη τιμών οικιστικών ακινήτων. Η ομάδα ερευνητών έχει φτάσει στη δημιουργία ενός αξιόπιστου μοντέλου μετά από τον έλεγχο πολλών εναλλακτικών μεθόδων όσον αφορά στην οικονομετρική αλλά και την υπολογιστική σκοπιά της κατασκευής του δείκτη. Η μεθοδολογία που έχει αναπτυχθεί είναι αυτή της ωφελιμιστικής προσέγγισης με την επιπρόσθετη χρήση αλληλεπιδράσεων και ψευδομεταβλητών. Η υπάρχουσα βάση εμπεριέχει δεδομένα για τα χαρακτηριστικά κάθε σπιτιού πέραν της τιμής και περιλαμβάνει χαρακτηριστικά όπως γεωγραφικά, για παράδειγμα πόλη, περιοχή κ.α., αλλά και δομικά όπως αριθμός δωματίων, τύπος ακινήτου κ.λπ. Ένα από τα πλεονεκτήματα της βάσης που έχει δημιουργηθεί είναι ότι ξεκινάει από το έτος 2000 κάτι το οποίο μας επιτρέπει την ιστορική καταγραφή του επιπέδου των τιμών για σκοπούς σύγκρισης του τρέχοντος επιπέδου σε σχέση με το παρελθόν, αλλά και για τη χρήση της χρονοσειράς σε άλλες οικονομετρικές μελέτες.

Το ΚΟΕ θα μελετήσει, επίσης, τους παράγοντες που προσδιορίζουν τις μεταβολές στα επίπεδα των τιμών των ακινήτων. Συγκεκριμένα, θα μελετηθούν οι επιδράσεις διαφόρων μακροοικονομικών μεταβλητών, όπως του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, διάφορων χρηματιστηριακών δεικτών, της συναλλαγματικής ισοτιμίας και του πληθυσμού μεταξύ άλλων, πάνω στις τιμές των οικιστικών ακινήτων. Ακολούθως, θα εφαρμοστούν διάφορες οικονομετρικές τεχνικές προβλέψεων

έχοντας ως σκοπό την έκδοση περιοδικών προβλέψεων του ρυθμού ανάπτυξης του δείκτη για τα οικιστικά ακίνητα που παράγει το Κέντρο.

Πίνακας παραδοτέων Τομέα Νοικοκυριών και Κοινωνικής Ευημερίας

Τίτλος	Είδος
Αναδιανεμητικές επιπτώσεις του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος	Δοκίμιο Οικονομικής Ανάλυσης
Κοινωνικός αποκλεισμός, φτώχεια και οικονομική κρίση	Δοκίμιο Οικονομικής Ανάλυσης
Δείκτης τιμών ακινήτων και προσδιοριστικοί παράγοντες τιμών ακινήτων	Δοκίμιο Οικονομικής Ανάλυσης

ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Επιβλέπων: Καθ. Θεοφάνης Μαμουνέας

Παραγωγικότητα στους τομείς κοινής ωφέλειας και η επίδραση από ιδιωτικοποιήσεις

Ένα από τα σημαντικά και καιρία ζητήματα που απασχολεί τους οικονομολόγους αλλά και τους πολιτικούς στην Κύπρο σήμερα είναι η ιδιωτικοποίηση συγκεκριμένων οργανισμών κοινής ωφέλειας όπως των τηλεπικοινωνιών, του ηλεκτρισμού και των λιμένων.

Σκοπός της έρευνας αυτής είναι η ανάλυση της παραγωγικότητας της εργασίας αλλά και της ολικής παραγωγικότητας στους τομείς των τηλεπικοινωνιών και ηλεκτρισμού αλλά και η σύγκριση με αντίστοιχους τομείς σε χώρες της Ευρωζώνης. Για το σκοπό αυτό θα συλλεχθούν πρόσφατα στοιχεία από τη Eurostat για τους συγκεκριμένους τομείς σε διάφορες χώρες της Ευρωζώνης. Οι δείκτες αυτοί, αλλά και η σύγκρισή τους θα μας υποδείξουν κατά πόσο οι τομείς αυτοί είναι ανταγωνιστικοί στην Ευρωπαϊκή αγορά. Ο δείκτης παραγωγικότητας της εργασίας ο οποίος είναι άμεσα συνδεδεμένος με τους μισθούς θα μας δώσει την ανταγωνιστικότητα των τομέων αυτών όσον αφορά την εργασία. Ο δείκτης ολικής παραγωγικότητας αντανακλά την ανταγωνιστικότητα ολόκληρης της οικονομίας, τη δυνατότά της δηλαδή να παράγει σε χαμηλότερο κόστος ίδιας ποιότητας προϊόντα σε σχέση με ξένες χώρες.

Σε επόμενο στάδιο θα συλλεχθούν στοιχεία (από διάφορες πηγές, OECD, Eurostat) για διάφορες χώρες της Ευρωζώνης, σχετικά με τις ιδιωτικοποιήσεις των συγκεκριμένων τομέων, όπως το μερίδιο του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα αλλά και στοιχεία για τις συνθήκες εισόδου στην αγορά των τομέων αυτών (μονοπώλιο, ανταγωνισμός κτλ). Οι μεταβλητές αυτές θα χρησιμοποιηθούν για την ανάλυση της συσχέτισης (σχέσης) ανάμεσα στην ολική παραγωγικότητα της κάθε οικονομίας και των στοιχείων αυτών, έτσι ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα για το πώς οι ιδιωτικοποιήσεις επηρεάζουν την ολική παραγωγικότητα μιας οικονομίας, και άρα την ανταγωνιστικότητά της στις ξένες αγορές. Η σύγκριση θα γίνει με βάση το κατά πόσο κάποιοι από τους συγκεκριμένους τομείς έχουν ιδιωτικοποιηθεί σε χώρες της Ευρωζώνης και ποια η επίδραση στην παραγωγικότητά τους.

Η βιβλιογραφία υποδεικνύει ότι επιχειρήσεις που έχουν ιδιωτικοποιηθεί παγκοσμίως σε αναπτυσσόμενες αλλά και αναπτυγμένες χώρες παρουσιάζουν αυξήσεις στην κερδοφορία τους, στην παραγωγικότητα αλλά και στη λειτουργική αποδοτικότητά τους, στις κεφαλαιουχικές τους δαπάνες, στο προϊόν τους αλλά και μείωση στη συνολική απασχόλησή τους. Υποστηρίζει, επίσης, ότι οι ιδιωτικοποιήσεις βοηθούν στη βελτίωση της απόδοσης μιας επιχείρησης και αυτό αφορά διάφορες χώρες, βιομηχανίες αλλά και ανταγωνιστικά περιβάλλοντα.

Ενημερωτικό Δελτίο «Ανάλυση Παραγωγικότητας»

Από το Σεπτέμβριο του 2013 στο ενημερωτικό δελτίο του ΚΟΕ «Ανάλυση Παραγωγικότητας» (Productivity Analysis), παρουσιάζεται η κατασκευή δεικτών μέτρησης της παραγωγικότητας (εργασίας καθώς και της ολικής παραγωγικότητας) για την Κυπριακή οικονομία συνολικά αλλά και για επιμέρους τομείς. Το νέο αυτό δελτίο θα δημοσιεύεται σε συστηματική βάση σύμφωνα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων. Επιπλέον, θα γίνονται διάφορες συγκρίσεις όπως: της ολικής παραγωγικότητας με την παραγωγικότητα εργασίας, μεταξύ χρονικών περιόδων, μεταξύ τομέων της οικονομίας αλλά και με παρόμοιους δείκτες άλλων χωρών, και θα διατυπώνονται προτάσεις πολιτικής για βελτίωση της παραγωγικότητας.

Πολυμερείς συγκρίσεις παραγωγικότητας ανάμεσα σε χώρες της Ευρώπης

Πολλές μελέτες έχουν γίνει με έμφαση στις συγκρίσεις με τη χρήση δεικτών. Υπήρξε μια μεγάλη, επίσης, συζήτηση στη βιβλιογραφία στο ποιοι είναι οι κατάλληλοι δείκτες για να χρησιμοποιηθούν για συγκρίσεις μεγεθών αλλά και χωρών. Ο λόγος για τη χρήση δεικτών προέκυψε από το γεγονός ότι οι δείκτες αυτοί μπορούν άμεσα να συσχετιστούν με τις ιδιότητες των συναρτήσεων παραγωγής ή κόστους που αντιπροσωπεύουν.

Η οικονομική θεωρία έχει υποδείξει ότι αρκετοί δείκτες μπορούν να κατασκευαστούν και να υπολογιστούν από συγκεκριμένες συναρτήσεις. Άρα κάποιος μπορεί να ξεκινήσει από μια συνάρτηση παραγωγής ή κόστους με τις κατάλληλες ιδιότητες με βάση πάντα την οικονομική θεωρία και να υπολογίσει τους αντίστοιχους δείκτες. Οι δείκτες αυτοί ονομάζονται «ακριβείς» για την συγκεκριμένη συνάρτηση από την οποία προκύπτουν.

Οι πολυμερείς συγκρίσεις αφορούν συγκρίσεις προϊόντος, εισροών (κεφάλαιο ή εργασία) και παραγωγικότητας (ολικής παραγωγικότητας) ανάμεσα σε διάφορες χώρες με τη χρήση δεικτών. Σε αυτά τα μοντέλα μπορούν να γίνουν και διαχρονικές (στο χρόνο), αλλά και διαστρωματικές (ανάμεσα σε χώρες)

συγκρίσεις. Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η σύγκριση είναι με το να θέσει κάποιος και να κατασκευάσει μια χώρα βάση, «Μέση Χώρα». Όταν δημιουργηθούν οι δείκτες του προϊόντος, των εισροών και της παραγωγικότητας για κάθε χώρα, τότε μπορούν να γίνουν συγκρίσεις ανάμεσα σε χώρες. Επίσης, ως επακόλουθο μπορεί κάποιος να κατατάξει και τις χώρες ανάλογα με τα αποτελέσματά τους.

Σκοπός αυτής της μελέτης είναι να γίνει μια διαστρωματική αλλά και διαχρονική σύγκριση των χωρών της Ευρωζώνης με την Κύπρο χρησιμοποιώντας διάφορους δείκτες για το προϊόν, διάφορες εισροές (κεφάλαιο, εργασία) αλλά και την ολική παραγωγικότητα και παραγωγικότητα εργασίας και κεφαλαίου. Για την ανάλυση αυτή θα συλλεχθούν τα πιο πρόσφατα στοιχεία για όλες τις χώρες της Ευρωζώνης, έτσι ώστε να καλυφθεί μια περίοδος πριν και μετά (ή κατά τη διάρκεια) της οικονομικής κρίσης. Από την ανάλυση αυτή θα προκύψει μια κατάταξη χωρών η οποία θα υποδείξει τη θέση που κατέχει η Κυπριακή οικονομία σε σχέση πάντα με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης και θα εξαχθούν συμπεράσματα για την ανταγωνιστικότητά της πριν και κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Τα αποτελέσματα της μελέτης θα χρησιμοποιηθούν για να εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με την παραγωγικότητα και άλλα οικονομικά μεγέθη, με αποτέλεσμα τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής οικονομίας.

Πίνακας παραδοτέων Τομέα Επιχειρήσεων και Παραγωγικότητας

Τίτλος	Είδος
Παραγωγικότητα στους τομείς κοινής ωφέλειας με έμφαση στην επίδραση από ιδιωτικοποιήσεις.	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής
Πολυμερείς συγκρίσεις παραγωγικότητας ανάμεσα σε χώρες της Ευρώπης	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής

Επιβλέπων: Αναπλ. Καθ. Άντρος Κούρτελλος

Προβλέψεις των συνιστωσών ζήτησης του ΑΕΠ

Στόχος της έρευνας είναι η εφαρμογή μεθόδων που βασίζονται σε δυναμικά μοντέλα παλινδρόμησης, καθώς και σε καινοτόμες στατιστικές μεθόδους για την πρόβλεψη του τριμηνιαίου ρυθμού μεταβολής των συνιστωσών ζήτησης του ΑΕΠ όπως: (i) ιδιωτική κατανάλωση, (ii) δημόσια κατανάλωση, (iii) επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου, (iv) εξαγωγές και (v) εισαγωγές. Οι προβλέψεις όλων των συνιστωσών ζήτησης του ΑΕΠ μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια για την κατασκευή πρόβλεψης για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ παρέχοντας πληροφορίες για το πώς το κάθε είδος ζήτησης (ιδιωτική, δημόσια, καταναλωτική, επενδυτική, εσωτερική, εξωτερική) συμβάλλει στη διαμόρφωση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας.

Στην ανάλυση θα χρησιμοποιηθεί ένας μεγάλος αριθμός τριμηνιαίων εγχώριων και διεθνών μακροοικονομικών χρονοσειρών, αλλά και μηνιαίων σειρών που περιέχουν σημαντικές προπορευόμενες πληροφορίες (leads) για τις διάφορες συνιστώσες του ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, η έρευνα θα επικεντρωθεί στα ακόλουθα:

- Στην κατασκευή τριμηνιαίων κοινών παραγόντων (common factors) που θα συνοψίζουν τις πληροφορίες ενός μεγάλου αριθμού μακροοικονομικών σειρών.
- Στη διερεύνηση της ικανότητας πρόβλεψης του ρυθμού μεταβολής των διαφόρων συνιστωσών ζήτησης (ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση, επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου, εξαγωγές και εισαγωγές) μέσω ενός μεγάλου αριθμού μοντέλων, όπως μοντέλα μιας μεταβλητής (AR, Random Walk), μοντέλα τύπου ADL (Autoregressive Distributed Lag) και FADL (Factor augmented FADL) που θα ενσωματώνουν προπορευόμενες πληροφορίες (leads) και κοινούς παράγοντες.
- Στη διερεύνηση της ικανότητας πρόβλεψης του ρυθμού μεταβολής των διαφόρων συνιστωσών ζήτησης μέσω εναλλακτικών συνδυασμών των προβλέψεων (forecast combinations) που προκύπτουν από τα πιο πάνω μοντέλα.

Η έρευνα αναμένεται να προσδιορίσει τα μοντέλα και τις τεχνικές που δίνουν αξιόπιστες προβλέψεις για το ρυθμό μεταβολής των συνιστωσών ζήτησης του

ΑΕΠ. Απώτερος στόχος της έρευνας είναι η επέκταση της παρούσας ανάλυσης για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ με προβλέψεις για τη μελλοντική πορεία της κατανάλωσης, επενδύσεων, εισαγωγών και εξαγωγών

Μακροοικονομικές προβλέψεις για την Κυπριακή οικονομία: ανασκόπηση και μελλοντικές κατευθύνσεις

Ακαδημαϊκός Σύμβουλος: Αναπλ. Καθ. Έλενα Ανδρέου

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες έχει γίνει αρκετή έρευνα σχετικά με την πρόβλεψη της οικονομικής δραστηριότητας και του πληθωρισμού, η οποία οδήγησε στην ανάπτυξη νέων οικονομετρικών μεθόδων, που αποτελούν πλέον συνήθη εργαλεία για τις περισσότερες κεντρικές τράπεζες και διεθνείς οργανισμούς. Γενικά, αυτές οι μέθοδοι σχετίζονται με την κατασκευή προβλέψεων σε πραγματικό χρόνο χρησιμοποιώντας εκτενείς βάσεις δεδομένων.

Μια πρώτη προσπάθεια εφαρμογής τέτοιων μεθόδων σε Κυπριακά στοιχεία έγινε από τους Ανδρέου κ.α. (2010) που χρησιμοποίησαν μοντέλα παλινδρόμησης και μεγάλο αριθμό χρονοσειρών για την πρόβλεψη του τριμηνιαίου ρυθμού μεταβολής της οικονομικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιηθήκαν διάφορες μέθοδοι συνδυασμού προβλέψεων, καθώς και δυναμικά μοντέλα κοινών παραγόντων, για αξιοποίηση του μεγάλου αριθμού χρονοσειρών μέσω εκτίμησης μικρού αριθμού παραμέτρων. Λόγω της οικονομικής κρίσης, των υφιστάμενων αναδιαρθρώσεων και της συστηματικής αξιολόγησης της Κυπριακής οικονομίας από τους διεθνείς δανειστές, δημιουργείται η ανάγκη να επεκταθούν οι μέθοδοι κατασκευής προβλέψεων που χρησιμοποιούνται στο ΚΟΕ και να διασφαλιστεί ότι αυτές δίνουν ακριβείς και έγκαιρες προβλέψεις.

Σε αυτό το άρθρο θα επαναξιολογηθεί η ικανότητα πρόβλεψης των μεθόδων πρόβλεψης του ΑΕΠ και του πληθωρισμού χρησιμοποιώντας μια πιο εκτεταμένη βάση δεδομένων. Επιπλέον θα συζητηθούν οι κατευθύνσεις που χρειάζεται να ακολουθηθούν τα επόμενα χρόνια για βελτίωση των προβλέψεων για την Κυπριακή οικονομία. Συγκεκριμένα,

- Θα συζητηθεί η ανάγκη κατασκευής βάσεων μακροοικονομικών δεδομένων πραγματικού χρόνου (real-time macroeconomic datasets) που περιέχουν τα αρχικά, μη αναθεωρημένα στοιχεία που είναι διαθέσιμα ανά πάσα στιγμή, σε αντίθεση με τα αναθεωρημένα στοιχεία που δημοσιεύονται από διάφορα τμήματα στατιστικής.

- Θα συζητηθεί πώς μοντέλα παλινδρόμησης με μικτές συχνότητες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για ενσωμάτωση πληροφοριών μακροοικονομικών και χρηματοοικονομικών σειρών σε πραγματικό χρόνο.
- Θα επισημανθεί η ανάγκη για πρόβλεψη κατανομών (δηλ. εκτίμηση της κατανομής πιθανότητας των προβλεπόμενων τιμών) και fan charts που ποσοτικοποιούν την αβεβαιότητα και τους κινδύνους της πρόβλεψης.
- Θα εξηγηθεί πώς η ταυτότητα των Εθνικών Λογαριασμών για το ΑΕΠ μέσω του αθροίσματος των δαπανών (ζήτησης) μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να επιβεβαιωθεί η συνέπεια μεταξύ των προβλέψεων για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και των προβλέψεων για το ρυθμό μεταβολής της κατανάλωσης, επενδύσεων, εισαγωγών και εξαγωγών.
- Θα συζητηθεί πώς προβλέψεις για τομείς της οικονομικής δραστηριότητας μπορούν να συμπληρώσουν την ανάλυση των προβλέψεων για το σύνολο της οικονομίας.
- Τέλος θα συζητηθεί, πώς πολυμεταβλητές μέθοδοι (FAVAR) μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διερεύνηση των επιπτώσεων διαφόρων σοκ σε τομείς της οικονομικής δραστηριότητας.

Ενημερωτικό Δελτίο «Ερευνες Οικονομικής Συγκυρίας»

Από το Σεπτέμβριο του 2012 τα κύρια αποτελέσματα των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας (Business and Consumer Surveys) της Κύπρου παρουσιάζονται στη μηνιαία έκδοση «Ερευνες Οικονομικής Συγκυρίας». Στο δελτίο αναλύονται βραχυχρόνιες εξελίξεις στο επιχειρηματικό κλίμα (στις Υπηρεσίες, Λιανικό Εμπόριο, Κατασκευές και Μεταποίηση), καθώς και τάσεις στις προσδοκίες των νοικοκυριών για την οικονομική τους κατάσταση και της οικονομίας γενικότερα, όπως αποτυπώνονται στη μηνιαία έρευνα που διεξάγεται μεταξύ ανώτερων στελεχών επιχειρήσεων και καταναλωτών.

Ενημερωτικό Δελτίο «Οικονομικές Προοπτικές»

Από το Φεβρουάριο του 2012 στο ενημερωτικό δελτίο του ΚΟΕ «Οικονομικές Προοπτικές» (Economic Outlook), που κυκλοφορεί σε τριμηνιαία βάση, παρουσιάζονται βραχυχρόνιες τριμηνιαίες προβλέψεις για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και τον πληθωρισμό στην Κυπριακή οικονομία. Οι προβλέψεις, που κατασκευάζονται βάσει σύγχρονων οικονομετρικών τεχνικών, αναλύονται στο δελτίο σε συνάρτηση με τις τρέχουσες τοπικές και διεθνείς οικονομικές εξελίξεις, τις προκλήσεις και τις μελλοντικές προοπτικές της Κυπριακής οικονομίας.

Κατασκευή δυναμικού συστήματος για τους τομείς της Κυπριακής οικονομίας

Ακαδημαϊκός Σύμβουλος: Δρ. Χρήστος Σάββα

Η συστηματική διεξαγωγή αναλύσεων σχετικά με τις εξελίξεις και τις προοπτικές των διάφορων τομέων της Κυπριακής οικονομίας είναι πρωτεύουσας σημασίας, ειδικά όταν ερωτήματα όπως ποιοι τομείς θα ανακάμψουν συντομότερα, ποιοι έχουν υποστεί (ή υφίστανται) τις μεγαλύτερες απώλειες από την ύφεση και σε ποιους τομείς θα βασιστεί η μελλοντική ανάπτυξη της Κυπριακής οικονομίας τίθενται καθημερινά. Ταυτόχρονα όμως η κατασκευή αξιόπιστων μοντέλων σε επίπεδο τομέων παρουσιάζει αρκετές τεχνικές δυσκολίες, ειδικά στην περίπτωση της Κύπρου όπου τα διαθέσιμα στοιχεία καλύπτουν σχετικά μικρό αριθμό περιόδων και παράλληλα δεν υπάρχουν αρκετές μεταβλητές που να παρέχουν πληροφόρηση για επιμέρους τομείς (π.χ. χρηματοοικονομικές, κτηματομεσιτικές και άλλες επαγγελματικές και τεχνικές υπηρεσίες).

Στόχος της έρευνας είναι η ανάπτυξη ενός μοντέλου (συστήματος) για τους τομείς της Κυπριακής οικονομίας μέσω του οποίου θα αναλύονται οι επιπτώσεις μακροοικονομικών ή τομεακών σοκ (persistence of the shocks) στο ρυθμό ανάπτυξης των επιμέρους τομέων και της οικονομίας συνολικά (ΑΕΠ). Ο ρυθμός ανάπτυξης του κάθε τομέα θα προσδιορίζεται από παρελθοντικές τιμές του ίδιου αλλά και των υπόλοιπων τομέων στην οικονομία, καθώς και από μακροοικονομικές μεταβλητές ενδιαφέροντος. Τέτοιες μακροοικονομικές σειρές μέσω των οποίων μπορούν να εξεταστούν οι επιδράσεις διαφόρων σοκ είναι τα επιτόκια, ο δανεισμός, οι χρηματιστηριακοί δείκτες, οικονομικές προσδοκίες, συναλλαγματικές ισοτιμίες, εξωτερική ζήτηση/εισόδημα κλπ. Με τη χρήση ενός συστήματος για τους τομείς αξιοποιούνται οι πληροφορίες για τις αλληλοεξαρτήσεις μεταξύ τομέων με αποτέλεσμα την ακριβέστερη εκτίμηση των επιπτώσεων των διαφόρων σοκ στη συνολική οικονομία. Οι δυναμικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των τομέων θα προσδιορίσουν τις διαχρονικές και διαστρωματικές (μεταξύ τομέων) επιπτώσεις των σοκ. Το συγκεκριμένο πλαίσιο τομεακής ανάλυσης που θα εφαρμοστεί δεν απαιτεί την επιβολή μεγάλου αριθμού περιορισμών στις παραμέτρους του συστήματος που σχετίζονται με συγκεκριμένες οικονομικές θεωρίες, ούτε προϋποθέτει την απουσία συσχέτισης μεταξύ των σοκ στους διάφορους τομείς (όπως απαιτείται από τις αναλύσεις με impulse responses).

Παραλλαγές του προτεινόμενου μοντέλου θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για σκοπούς βραχυπρόθεσμης πρόβλεψης του ρυθμού ανάπτυξης των τομέων και του

συνόλου της οικονομίας. Η ικανότητα πρόβλεψης του συστήματος θα συγκριθεί με αυτή απλών δυναμικών μοντέλων (single equation models) για τους επιμέρους τομείς και το ΑΕΠ.

Απώτερος στόχος της έρευνας είναι η συστηματική δημοσίευση ανάλυσης και προβλέψεων σχετικά με την πορεία των τομέων της Κυπριακής οικονομίας που αναμένεται να βελτιώσουν την ανάλυση των οικονομικών προοπτικών που γίνεται τώρα σε συνολικό επίπεδο.

Πρόβλεψη χρησιμοποιώντας ένα μοντέλο DSGE της Κυπριακής οικονομίας

Ακαδημαϊκός Σύμβουλος: Δρ. Δημήτρης Κουρσάρος

Η πρόσφατη οικονομική κρίση στην Κύπρο έχει αποκαλύψει τα τρωτά σημεία του Κυπριακού χρηματοπιστωτικού συστήματος που δεν είχαν βγει ποτέ στην επιφάνεια. Οι τραπεζικές καταθέσεις, οι τραπεζικές μετοχές και το χρέος των τραπεζών θεωρείτο το ασφαλέστερο όλων των επενδύσεων για τους Κύπριους και διεθνείς αποταμιευτές. Η αποτυχία των τραπεζών και το ξεφουσκωμα των τιμών των ακινήτων ήταν κάτι το πρωτόγνωρο για την Κύπρο. Επομένως, αναλύοντας τα ιστορικά δεδομένα της Κυπριακής οικονομίας δεν μπορεί να μας καθοδηγήσει στο να προβλέψουμε τι θα ακολουθήσει. Υπάρχει ανάγκη να δημιουργηθεί ένα διαρθρωτικό μοντέλο που να ενσωματώνει όλες αυτές τις αλλαγές στην Κυπριακή οικονομία και να μας βοηθήσει στις προβλέψεις. Προτείνουμε ένα μοντέλο DSGE που ενσωματώνει ένα οικονομικό τομέα και διάφορες οικονομικές τριβές. Κοινά μοντέλα DSGE που χρησιμοποιούνται για την πρόβλεψη, δεν περιλαμβάνουν τις χρηματοοικονομικές τριβές που φαίνεται να είναι οι βασικές κινητήριες δυνάμεις που καθορίζουν τη μακροοικονομική αστάθεια τα τελευταία χρόνια. Στοχεύουμε στην ενσωμάτωση οικονομικών τριβών παρόμοια με τους Geraldi, Neri, Sessa και Signoretti (2010) που ορίζουν ένα αρκετά προσιτό τρόπο για να αναλυθούν τέτοιες τριβές. Επιπλέον, έχουμε ως στόχο να εξετάσουμε την επίδραση των τιμών των ακινήτων στην προσφορά δανείων καθώς η αγορά κατοικίας στην Κύπρο ήταν σημαντικά φουσκωμένη τα τελευταία χρόνια.

Θα αναπτυχθεί ένα μοντέλο μικρής ανοικτής οικονομίας με τρεις βασικούς τομείς, 1) νοικοκυριά και επιχειρήσεις, 2) τράπεζες, 3) κυβέρνηση και νομισματική αρχή. Το μοντέλο θα είναι κοντά στα πρότυπα νεοκεϋνσιανά μοντέλα που χρησιμοποιούνται ευρέως στη βιβλιογραφία. Η κύρια διαφορά είναι η προσθήκη των χρηματοοικονομικών τριβών. Σε αυτό το μοντέλο τα νοικοκυριά καταναλώνουν και παράγουν μέσα από τις οικογένειες που λειτουργούν ως

εταιρείες / επιχειρήσεις. Για τη λειτουργία των επιχειρήσεων της οικογένειας, χρειάζονται τραπεζικά δάνεια. Το μέγιστο ποσό δανεισμού που ένα νοικοκυριό μπορεί να εξασφαλίσει οριοθετείται από την αξία των ακινήτων που συσσωρεύει μέχρι εκείνη τη χρονική στιγμή. Με αυτό τον τρόπο οι τιμές των κατοικιών επηρεάζουν το ποσό της δανειοδότησης στην οικονομία και, κατά συνέπεια, τις δυνατότητες παραγωγής.

Επιπλέον, το κεφάλαιο των τραπεζών είναι ασταθές κατά τον κύκλο εργασιών που σημαίνει ότι σε ύφεση το τραπεζικό κεφάλαιο μειώνεται. Αυτή η πτώση του τραπεζικού κεφαλαίου δεν είναι μόνο λόγω δυσχέρειας των οικονομικών συνθηκών, αλλά και λόγω μείωσης στις τιμές των κατοικιών που επηρεάζουν το τραπεζικό κεφάλαιο μέσω των επισφαλών δανείων. Σε μια ύφεση οι καταθέτες απαιτούν υψηλότερο ασφάλιστρο κινδύνου, για να καταθέσουν τα χρήματά τους στις τράπεζες, αυξάνοντας το κόστος δανεισμού των τραπεζών και επιδεινώνοντας την πτώση ακόμη περισσότερο. Επιπλέον, προσθέτουμε τον τομέα των τουριστικών επιχειρήσεων, ώστε να προσαρμόσουμε το μοντέλο πιο στενά στην Κύπρο.

Πίνακας παραδοτέων Τομέα Μακροοικονομικών Προβλέψεων και Ανάλυσης

Τίτλος	Είδος
Προβλέψεις των συνιστωσών ζήτησης του ΑΕΠ	Δοκίμιο Οικονομικής Ανάλυσης
Μακροοικονομικές προβλέψεις για την Κυπριακή οικονομία: ανασκόπηση και μελλοντικές κατευθύνσεις	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής
Κατασκευή δυναμικού συστήματος για τους τομείς της Κυπριακής οικονομίας	Δοκίμιο Οικονομικής Ανάλυσης
Πρόβλεψη χρησιμοποιώντας ένα μοντέλο DSGE της Κυπριακής οικονομίας	Δοκίμιο Οικονομικής Ανάλυσης

Επιβλέπων: Καθ. Χριστόφορος Πισσαρίδης

Το νέο Ερευνητικό Πρόγραμμα του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών με κύριο συντονιστή τον Νομπελίστα Οικονομολόγο Χριστόφορο Πισσαρίδη εστιάζει στην απασχόληση στην Ευρώπη συμπεριλαμβανομένων και των νέων μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το έργο ύψους 2.2 εκατομμυρίων ευρώ και διάρκειας 5 χρόνων χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας (ERC).

Απασχόληση στην Ευρώπη

Το θέμα του ερευνητικού έργου είναι η απασχόληση και η ανεργία στην Ευρώπη. Η απασχόληση αποτελεί αντικείμενο υψηλού ενδιαφέροντος των ανθρώπων που λαμβάνουν αποφάσεις και καθορίζουν τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ήταν κυρίαρχο στη στρατηγική της Λισσαβόνας και εξακολουθεί να είναι στη στρατηγική Ευρώπη 2020. Η απασχόληση έχει τύχει εκτεταμένης έρευνας στην Ευρώπη και αλλού, αλλά δεν υπάρχει μια αυτοτελής έρευνα που να καλύπτει όλα τα καίρια ζητήματα του προβλήματος σε ένα σταθερό, καινοτόμο και πολιτικά προσανατολισμένο πλαίσιο που να βασίζεται σε σύγχρονες οικονομικές θεωρίες.

Το πρώτο μέρος του ερευνητικού έργου αναφέρεται στην απασχόληση στην Ευρώπη. Θα εξεταστεί το επίπεδο της απασχόλησης και το είδος των νέων θέσεων εργασίας. Θα πραγματοποιηθεί ενδελεχής έρευνα των θεσμών και των πολιτικών με σκοπό να γίνει αντιληπτός ο βαθμός της επιρροής τους στη δημιουργία θέσεων εργασίας και να καθοριστεί η βέλτιστη πολιτική για την επίτευξη εθνικών ή/και ευρωπαϊκών στόχων σε επίπεδο απασχόλησης. Η δημιουργία θέσεων εργασίας θα διερευνηθεί σε σχέση με το φύλο, την ανισότητα των μισθών και ο ρόλος της πολιτικής θα μελετηθεί σε βάθος. Η έρευνα θα βασιστεί σε σύγχρονες οικονομικές θεωρίες λαμβάνοντας υπόψη τις διαθέσιμες επιλογές των εταιριών και των εργατών/καταναλωτών να εργαστούν μέσα ή έξω από το σπίτι και να αγοράσουν εγχώρια ή εισαγόμενα προϊόντα. Έμφαση θα δοθεί στις πηγές δημιουργίας απασχόλησης στην Ευρώπη, καθώς η κοινωνία προχωρά στην αποβιομηχανοποίηση, στη μοντελοποίηση και ποσοτική ανάλυση της πολιτικής σε σχέση με την αγορά εργασίας και στο βέλτιστο σχεδιασμό της πολιτικής του μέλλοντος. Το δεύτερο μέρος της έρευνας θα εστιαστεί στη μελέτη της ανεργίας, ιδιαίτερα κατά τις περιόδους ύφεσης. Δίνεται η ίδια έμφαση στη μελέτη των θεσμών και των πολιτικών όση και στην ανεργία σε αυτό το μέρος. Βασικό στοιχείο του έργου αποτελεί η νέα θεωρία σχετικά με την εξέλιξη των θεσμών και των πολιτικών σε αγορές με τριβές, καθώς και τον αντίκτυπο που είχαν οι

πολιτικές αλλαγές που έλαβαν χώρα μετά την ύφεση της δεκαετίας του 1980 στην αντίδραση των ευρωπαϊκών αγορών εργασίας ως προς την πρόσφατη ύφεση. Η έρευνα θα καλύπτει γεωγραφικά την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις χώρες που είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ουσιαστικά η Νορβηγία και η Ελβετία), χωρίς ιδιαίτερη προσοχή σε συγκεκριμένη χώρα. Επίσης, έμφαση θα δοθεί στις πρώην κεντρικά ελεγχόμενες οικονομίες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης και στους λόγους για την αργή σύγκλισή τους προς τις δυτικά προσανατολισμένες Ευρωπαϊκές οικονομίες.

Πιο συγκεκριμένα, ορισμένα από τα κύρια θέματα που θα μελετηθούν σε σχέση με την απασχόληση είναι:

- Η δημιουργία θέσεων εργασίας ανά κλάδο απασχόλησης
- Η απασχόληση του συνόλου του παραγωγικού δυναμικού και οι μισθολογικές ανισότητες
- Η εργασία στο δημόσιο τομέα και η επιδότηση της εργασίας σε σύγκριση με την εργασία στον ιδιωτικό τομέα
- Η συμβατότητα του κράτους πρόνοιας με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την απασχόληση
- Το πλήθος των θέσεων εργασίας σε σύγκριση με τις ώρες εργασίας της κάθε θέσης

Για κάθε θέμα θα μελετηθεί η απασχόληση για τέσσερις δημογραφικές ομάδες ανθρώπων. Νέοι, άντρες και γυναίκες στην πλέον παραγωγική ηλικία και άτομα πάνω από 55 χρονών.

Η ανεργία είναι το δεύτερο κύριο αντικείμενο της μελέτης. Θα παραχθεί νέο θεωρητικό έργο σχετικά με το ρόλο των θεσμών και τη σχέση μεταξύ της θεωρίας, των δεδομένων και των επιπτώσεων στη βέλτιστη πολιτική. Πιο συγκεκριμένα τα κύρια σημεία που θα καλυφτούν σε σχέση με την ανεργία είναι:

- Η εμφάνιση και ανάπτυξη των θεσμών σε αγορές με ατέλειες, με αναξιοποίητο ανθρώπινο δυναμικό
- Η επίδραση στους μισθούς και στη δημιουργία θέσεων εργασίας
- Το συνολικό ποσοστό ανεργίας και ο καθορισμός των αιτιών για τη μεγάλη διαφοροποίηση του ποσοστού μεταξύ των χωρών
- Οι διαρθρωτικές και κυκλικές ιδιότητες της ανεργίας και η ταξινόμηση των ραγδαίων αλλαγών στην αγορά εργασίας
- Η επίδραση της πολιτικής στην ανεργία και οι επωφελείς ιδιότητές της

Εξαιτίας του μεγάλου όγκου της βιβλιογραφίας για την ανεργία, η έρευνα θα εστιαστεί στην περίοδο της ύφεσης μετά το 2008 και την αντίδραση των χωρών. Οι διαφορετικές αντιδράσεις θα σχετιστούν με τις πολιτικές και τη δομή της αγοράς εργασίας της κάθε χώρας, με σκοπό να διευκρινιστούν ποιες πολιτικές αποδίδουν σε περιόδους ύφεσης και ποιες δεν αποδίδουν. Η σύγκριση με την ύφεση της δεκαετίας του 1980 θα είναι σημαντική, διότι πολλές πολιτικές εφαρμόστηκαν μετά την ύφεση. Η σύγκριση θα αποτελέσει καλό πεδίο δοκιμών για τον καθορισμό της αποτελεσματικότητας διαφορετικών πολιτικών στον περιορισμό της ανεργίας.

Το κύριο παραδοτέο του έργου είναι ένα βιβλίο για την απασχόληση στην Ευρώπη, με σαφείς συστάσεις για τις βέλτιστες πολιτικές. Επιμέρους κεφάλαια θα ολοκληρώνονται στη διάρκεια του έργου και θα κυκλοφορούν ως αυτοτελή άρθρα προς συζήτηση. Θα εκδίδονται ως πρακτικά συνεδρίων είτε ως άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά με κριτές.

Σημειώνεται ότι το έργο, η χρηματοδότηση του οποίου αποτελεί την υψηλότερη χρηματοδότηση που έχει δοθεί σε οικονομολόγο στην Κύπρο, έχει ήδη δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας για ερευνητές στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, οι οποίες αναμένεται να αυξηθούν στο άμεσο μέλλον.

Τέλος, για την ολοκλήρωση του ερευνητικού έργου αναμένεται η συνεργασία ακαδημαϊκών από άλλα ιδρύματα όπως το LSE, το MIT και το Northwestern University. Πέρα από τη συμβολή στο ερευνητικό έργο, η συνεργασία και η ανταλλαγή απόψεων και ιδεών θα βοηθήσει το Πανεπιστήμιο Κύπρου γενικότερα να αναπτύξει σχέσεις συνεργασίας με άλλα πανεπιστήμια.

ΑΛΛΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Επιβλέπων: Καθ. Πάνος Πασιαρδής

Σύγκριση τιμών στην Κύπρο σε σχέση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες

Υπεύθυνος: Αναπλ. Καθ. Μάριος Ζαχαριάδης

Ο νόμος μιας τιμής (law of one price) αφορά τη διαστρωματική σύγκριση τιμών μεταξύ οικονομιών για συγκεκριμένα αγαθά, ενώ η ισοδυναμία αγοραστικών δυνάμεων (purchasing power parity) αφορά σύγκριση του γενικού δείκτη τιμών. Εξέταση του πρώτου μπορεί να μας διαφωτίσει για το βαθμό ενοποίησης των αγορών μεταξύ χωρών, ενώ εξέταση της δεύτερης υπόθεσης μπορεί να καταδείξει το σχετικό βαθμό ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας στο σύνολό της. Με τη χρήση τιμών για αγαθά και υπηρεσίες που απαρτίζουν τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή και είναι διαθέσιμες για την Κύπρο και 30 άλλες Ευρωπαϊκές χώρες για τα έτη 2005 και 2010, μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα τόσο για το νόμο μιας τιμής όσο και την ισοδυναμία αγοραστικών δυνάμεων. Αυτό μας δίνει τη δυνατότητα να αναλύσουμε τόσο το βαθμό εναρμόνισης των αγορών για συγκεκριμένα προϊόντα στην Κύπρο σε σχέση με άλλες χώρες της ευρωζώνης (ή άλλους εμπορικούς εταίρους, π.χ. Ηνωμένο Βασίλειο), αλλά και την ανταγωνιστικότητα της Κυπριακής οικονομίας.

Αρχικά θα γίνει μια σύγκριση της κατανομής των αποκλίσεων από το νόμο της μιας τιμής στην Κύπρο σε σχέση με τις άλλες χώρες για το 2005 και για το 2010 για να διερευνηθεί πώς αυτή επηρεάστηκε από τη μετάβαση στο ευρώ. Ακολούθως, εξετάζοντας τις αποκλίσεις του νόμου μιας τιμής συνολικά για το 2005 και για το 2010 μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα όσον αφορά την ισοτιμία κλειδώματος της Κυπριακή λίρας με το ευρώ και τυχόν επιπτώσεις που είχε στην Κυπριακή οικονομία. Τέλος, είναι επίσης χρήσιμο να κατηγοριοποιήσουμε και, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατόν, να εξηγήσουμε τις διαφορές των τιμών στην Κύπρο σε σχέση με τις άλλες χώρες, π.χ. κατά πόσο οι διαφορές τιμών αφορούν εμπορεύσιμα αγαθά και σχετίζονται με το κόστος εμπορίου ή αν αφορούν κυρίως μη εμπορεύσιμα αγαθά με χαμηλή παραγωγικότητα.

Πιθανά συμπεράσματα πολιτικής θα αφορούσαν το βαθμό ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής οικονομίας για διαφορετικές κατηγορίες προϊόντων και υπηρεσιών όπως ξενοδοχεία και εστιατόρια, ηλεκτρισμό, μέσα συγκοινωνίας (π.χ. ενοικίαση

αυτοκινήτου, ταξί, διεθνείς πτήσεις), σταθερή-κινητή τηλεφωνία και διαδίκτυο, ιατρική περίθαλψη, φάρμακα, βασικά είδη διατροφής κ.λπ. Στο βαθμό που τα ευρήματά μας αφορούν διακριτές διαφορές στις τιμές σε συγκεκριμένες αγορές στην Κύπρο σε σχέση με άλλες χώρες, η φιλελευθεροποίηση αυτών των αγορών, η καλύτερη ρύθμισή τους, οι ιδιωτικοποιήσεις, και η εξάλειψη στρεβλώσεων, ειδικότερα όσον αφορά την εργασία που είναι και ο βασικός συντελεστής παραγωγής μη εμπορεύσιμων αγαθών, θα αποτελούσαν μέρος της λύσης. Από τα ευρήματα της ανάλυσης θα μπορούσε, επίσης, να προσδιοριστεί ο βαθμός στον οποίο η εσωτερική υποτίμηση είναι αναγκαία, αλλά και ο βαθμός ευελιξίας της Κυπριακής οικονομίας.

Τα αίτια της οικονομικής κρίσης στην Κύπρο

Υπεύθυνος: Αναπλ. Καθ. Σωφρόνης Κληρίδης

Από το Μάρτιο του 2013 η Κύπρος έχει εισέλθει σε μια περίοδο βαθιάς οικονομικής κρίσης. Οι αποφάσεις του Eurogroup ήταν ασφαλώς καθοριστικές για την πορεία της Κυπριακής οικονομίας, όμως η κρίση δεν προκλήθηκε από το Eurogroup. Η Κύπρος βρέθηκε σε μια πολύ δεινή θέση λόγω στρεβλώσεων και ανισοροπιών που συσσωρεύτηκαν κατά τη διάρκεια μιας μακράς περιόδου ταχείας οικονομικής ανάπτυξης και λόγω ανεπαρκούς αντίδρασης όταν τα προβλήματα άρχισαν να γίνονται ορατά.

Σκοπός της προτεινόμενης μελέτης είναι να αναλύσει σε βάθος τα αίτια της Κυπριακής οικονομικής κρίσης. Την περίοδο πριν το Μάρτιο είχε λεχθεί κατά κόρον από ξένους πολιτικούς ότι το οικονομικό μοντέλο της Κύπρου έχει αποτύχει και ότι η Κύπρος πρέπει να αλλάξει πορεία. Σε ποιο βαθμό ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα αυτή η δήλωση; Ποιο ακριβώς ήταν το οικονομικό μοντέλο της Κύπρου και σε ποιο βαθμό ευθύνεται για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η Κυπριακή οικονομία;

Στον απόηχο της τουρκικής εισβολής που κατέστρεψε την οικονομία του νησιού, η Κύπρος αποφάσισε να αναδειχθεί σε οικονομικό και επιχειρηματικό κέντρο. Ο βασικός πόλος έλξης ήταν ο χαμηλός φορολογικός συντελεστής για τις διεθνείς επιχειρήσεις, σε συνδυασμό με την καλή γεωγραφική θέση και το κλίμα του νησιού· το νομικό πλαίσιο που βασίζεται στο εθμικό δίκαιο· και τις υψηλού επιπέδου υπηρεσίες που προσφέρουν προσοντούχοι λογιστές και δικηγόροι (με σπουδές και επαγγελματική πείρα στη Βρετανία). Επρόκειτο για μια πολύ

επιτυχημένη κίνηση που ανέδειξε τον εν λόγω τομέα σε κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη, ιδίως αφότου η Κύπρος εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004.

Η ανάπτυξη αυτή συνοδεύτηκε από μια τεράστια επέκταση του τραπεζικού τομέα, ο οποίος έφτασε να έχει μέγεθος εννέα φορές το ΑΕΠ της χώρας το 2009. Οπλισμένες με άφθονη ρευστότητα, οι τράπεζες χρηματοδότησαν γενναιόδωρα επιχειρήσεις και νοικοκυριά, τροφοδότησαν μια φρενήρη ανάπτυξη του κατασκευαστικού τομέα και προχώρησαν σε ταχεία επέκταση στο εξωτερικό, ιδίως στην Ελλάδα, όπου δημιούργησαν εκτεταμένα δίκτυα καταστημάτων και επένδυσαν σε κρατικά ομόλογα. Εκ των προτέρων, η επέκταση στο εξωτερικό θα μπορούσε να αποτελεί τμήμα μιας καλοσχεδιασμένης στρατηγικής διασποράς του κινδύνου. Εκ των υστέρων, η έκθεση των τραπεζών στην ελληνική οικονομία αποδείχθηκε καταστροφική.

Με δεδομένο το αποτέλεσμα, θα μπορούσε εύκολα να υποστηριχθεί ότι το μοντέλο έχει αποτύχει. Είναι όμως σημαντικό να γίνει κατανοητό πού ακριβώς έγκειται η αποτυχία. Ένα σημαντικό στοιχείο του κυπριακού μοντέλου φαίνεται να ήταν οι μεγάλες εισροές κεφαλαίων, κυρίως τα πρώτα χρόνια μετά την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ποιο ακριβώς ρόλο διαδραμάτισαν αυτές οι ροές κεφαλαίων; Ήταν αναπόφευκτη η διόγκωση του τραπεζικού τομέα και η μεγάλη πιστωτική επέκταση που ακολούθησε; Μπορούσε να υπάρξει διαφορετική αντιμετώπιση από τις εποπτικές αρχές; Ποιος ήταν ο ρόλος της δημοσιονομικής πολιτικής του κράτους στην εξέλιξη και τελική έκταση της κρίσης; Σε ποιο βαθμό οι αποφάσεις του Eurogroup έκαναν μια ήδη βαθιά κρίση ακόμα βαθύτερη; Αυτά είναι ορισμένα από τα κύρια ερωτήματα που θα αποτελέσουν το αντικείμενο της προτεινόμενης μελέτης.

Μακροχρόνιος ενεργειακός σχεδιασμός στην Κύπρο σε συνθήκες οικονομικής ύφεσης: Διείσδυση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και εξοικονόμηση ενέργειας

Υπεύθυνος: Επ. Καθ. Θεόδωρος Ζαχαριάδης

Ο μακροχρόνιος εθνικός ενεργειακός σχεδιασμός είναι απαραίτητος για τη θέσπιση ενεργειακών και περιβαλλοντικών στόχων σε μια χώρα και την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης αυτών των στόχων και των διεθνών δεσμεύσεων της χώρας. Ο επιστημονικός υπεύθυνος του εν λόγω έργου έχει αναπτύξει ενεργειακό μοντέλο μακροχρόνιων προβλέψεων της ζήτησης ενέργειας ανά καύσιμο και τομέα της Κυπριακής οικονομίας, το οποίο χρησιμοποιείται για

την κατάστροψη των Σχεδίων Δράσης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και την Εξοικονόμηση Ενέργειας, τα οποία υποβάλλει σε τακτά διαστήματα η Κυπριακή Δημοκρατία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Λόγω των συνθηκών έντονης ύφεσης που παρατηρούνται στην Κυπριακή οικονομία κατά τη διετία 2013-14 και της αβεβαιότητας για τις μελλοντικές μακροοικονομικές προοπτικές, η χρήση ενέργειας (και οι συναφείς με αυτήν περιβαλλοντικές επιπτώσεις) παρουσιάζει πρωτόγνωρες διακυμάνσεις. Στο πλαίσιο αυτό, τα υφιστάμενα μοντέλα ενεργειακών προβλέψεων, αν χρησιμοποιούνται συμβατικά με τρόπο ίδιο με αυτόν που εφαρμόζονταν κατά την παρατεταμένη περίοδο οικονομικής μεγέθυνσης που προηγήθηκε, μπορούν να οδηγήσουν σε σοβαρά σφάλματα.

Για τον σκοπό αυτό, στο παρόν έργο θα διενεργηθεί αναθεώρηση των μακροχρόνιων ενεργειακών προβλέψεων, ώστε αφενός να ληφθούν υπόψη οι πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις και αφετέρου να προσαρμοστεί το ενεργειακό μοντέλο έτσι ώστε να μπορεί να πραγματοποιηθεί αξιόπιστες προβλέψεις και σε συνθήκες οικονομικής ύφεσης. Ως αποτέλεσμα του αναθεωρημένου μοντέλου, θα παραχθούν νέες προβλέψεις ζήτησης ενέργειας ανά καύσιμο και τομέα της οικονομίας, που θα αποτελέσουν τη βάση για την αναθεώρηση του Σχεδίου Δράσης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και του Σχεδίου Δράσης για την Εξοικονόμηση Ενέργειας που υποβάλλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού. Σε αυτό το πλαίσιο θα επανακαθοριστεί επίσης ο εθνικός στόχος εξοικονόμησης πρωτογενούς ενέργειας της Κύπρου, με βάση τις πρόσφατες μακροοικονομικές και νομοθετικές εξελίξεις.

Πίνακας παραδοτέων Άλλων Ερευνητικών Προγραμμάτων

Τίτλος	Είδος
Σύγκριση τιμών στην Κύπρο σε σχέση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής
Τα αίτια της οικονομικής κρίσης στην Κύπρο	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής
Μακροχρόνιος ενεργειακός σχεδιασμός στην Κύπρο σε συνθήκες οικονομικής ύφεσης: Διείσδυση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και εξοικονόμηση ενέργειας	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ 2013

Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής/Ανάλυσης

Αριθμός	Τίτλος	Συγγραφέας
01-13	The Effect of EU Energy and Climate Policies on the Production Sectors of the Economy of Cyprus - Final Results	E. Ketteni Th.Mamuneas Th. Zachariadis
02-13	Estimating Welfare Aspects of Changes in Energy Prices from Preference Heterogeneity	P. Pashardes N. Pashourtidou Th. Zachariadis
03-13	The Distributional Consequences of the Cypriot Crisis	Ch.Koutsampelas A. Polycarpou
04-13	Tax Reform in the Cypriot Road Transport Sector	A. Adamou S. Clerides
05-13	An Evaluation of Business Survey Data for Cyprus	A. Andreou N. Pashourtidou Ch. Papamichael
06-13	Development and Application of an Agro-economic Model for Optimal Allocation of Water Resources for Agriculture in Cyprus	Ch. Zoumides Th. Zachariadis
07-13	Output Loss from the Banking Crisis in Cyprus	P. Pashardes N. Pashourtidou
08-13	Productivity in Cyprus	Ch. Karagiannakis E. Ketteni Th. Mamuneas
09-13	Effects of bail-in on Macroeconomic Indicators: the Case of Cyprus	N. Pashourtidou Ch. S. Savva

Άρθρα στο Περιοδικό 'Cyprus Economic Policy Review'

Volume 7	Τίτλος	Συγγραφέας
Number 1 June 2013	The Cyprus Debt: Perfect Crisis and a Way Forward	S. A. Zenios
	The Distributional Consequences of the Cypriot Crisis	Ch.Koutsampelas A. Polycarpou
	ICT and Energy Use: Patterns of Substitutability and Complementarity in Production	E. Ketteni Th. Mamuneas P. Pashardes
	Tax Reform in the Cypriot Road Transport Sector	A. Adamou S. Clerides
Number 2 December 2013	Output Loss from the Banking Crisis in Cyprus	P. Pashardes N. Pashourtidou
	The Slow Growth and Sudden Demise of Supplementary Pension Provision in Cyprus	B. H. Casey P. Yiallourous
	Greece in Recession: Economic Predictions, Mispredictions, Forecast Suggestions and Policy Recommendations	A. Petralias S. Petros P. Prodromides
	Productivity in Cyprus	Ch. Karagiannakis E. Ketteni Th. Mamuneas

Άρθρα στην 'Οικονομική Έρευνα'

Τεύχος	Τίτλος	Συγγραφέας
Αρ. 26 Μάρ.2013	Η Οικονομική Αποτίμηση της Κρατικής Εκπαίδευσης στην Κύπρο	Σ. Ανδρέου
	Επιπτώσεις στην Ευημερία των Νοικοκυριών από την Εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Πολιτικής για την Ενέργεια και την Κλιματική Αλλαγή	N. Πασιουρτίδου Θ. Ζαχαριάδης
	Χρήση Ενέργειας: Τάσεις Υποκατάστασης / Συμπληρωματικότητας στην Παραγωγή	E. Κεττένη
	Ανάπτυξη Δυναμικού Στοχαστικού Μοντέλου Γενικής Ισορροπίας για την Κύπρο	L. Coutinho
Αρ. 27 Οκτ.2013	Εξελίξεις στην Παραγωγικότητα πριν από την Οικονομική Κρίση	E. Κεττένη
	Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας Επιχειρήσεων	A. Ανδρέου N. Πασιουρτίδου Χρ. Παπαμιχαήλ
	Αγρο-οικονομική Βελτιστοποίηση της Χρήσης Νερού στην Κυπριακή Γεωργία	X. Ζουμίδης Θ. Ζαχαριάδης
	Το Ονομαστικό Επιτόκιο ως Δίαυλος Νομισματικής Πολιτικής: Ανάλυση Γενικής Ισορροπίας για την Κύπρο	L. Coutinho

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Πρόεδρος: Μιχάλης Καμμάς
Γενικός Διευθυντής, Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου

Μέλη:
Αθανάσιος Γαγάτσης
Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Γεώργιος Γεωργίου
Γενικός Διευθυντής, Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης

Θεοφάνης Μαμουνέας
Πρόεδρος, Τμήμα Οικονομικών Πανεπιστήμιο Κύπρου

Γεώργιος Παπαγεωργίου
Γενικός Διευθυντής, Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Πάνος Πασιαρδής
Διευθυντής ΚΟΕ, Καθηγητής Οικονομικών

Γιώργος Συρίχας
Εκτελεστικός Σύμβουλος Κεντρικής Τράπεζας

Αντρέας Χαραλάμπους
Διευθυντής Οικονομικών Μελετών και ΕΕ, Υπουργείο Οικονομικών

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Πάνος Πασιαρδής

Μέλη: Έλενα Ανδρέου Άντρος Κούρτελλος
 Θεοφάνης Μαμουνέας Χριστόφορος Πισσαρίδης

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

Μάμας Θεοδώρου Έλενα Κεττένη Σωφρόνης Κληρίδης
Δημήτρης Κουρσάρου Χρήστος Σάββα Θεόδωρος Ζαχαριάδης
Μάριος Ζαχαριάδης

Η ετήσια έκθεση είναι διαθέσιμη και σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα του ΚΟΕ:
<http://www.ucy.ac.cy/erc/el/>